

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังได้นำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 2. การคิดเชิงวิพากษ์
 3. ประเด็นปัญหาทางสังคม
 4. แผนการจัดการเรียนรู้
 5. บริบทของโรงเรียนบ้านคูนบักคูโนนตาแสง
 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1. ความสำคัญของการเรียนรู้

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ความสุขอย่างกว้างขวางทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อมการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

2. สาระการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเอง

กับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ดังนี้

2.1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาการตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

2.2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

2.3 เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.4 ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

2.5 ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษา พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และ สังคม โลก อย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการ บริโภคการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของ เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้าน ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและ สามารถ วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรักความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของ สรรพสิ่งซึ่งมีผล ต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุปล และ ใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.4 สารการเรียนรู้แกนกลางกับสารการเรียนรู้ท้องถิ่น กลุ่มสารการเรียนรู้ตั้งคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของ
พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตาม
หลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด	สารการเรียนรู้แกนกลาง	สารการเรียนรู้ท้องถิ่น
1. วิเคราะห์ความสำคัญของ พระพุทธ-ศาสนาในฐานะ เป็นศาสนาประจำชาติ หรือ ความสำคัญของศาสนาที่ตน นับถือ	พระพุทธศาสนาในฐานะ เป็นศาสนาประจำชาติ เช่น เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมไทย เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นมรดกทาง วัฒนธรรมไทย และเป็นหลัก ในการพัฒนาชาติไทย	ศาสนาพุทธเป็นศาสนา ประจำชาติ
2. สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่ ปลงอายุสังขารจนถึงสังเวช นียสถาน หรือประวัติศาสดา ที่ตนนับถือตามที่กำหนด	สรุปรูปพุทธประวัติ (ทบทวน) 1. ปลงอายุสังขาร 2. บิณฑบาต 3. ปรีนิพพาน 4. การถวายพระเพลิง 5. แลกพระบรมสารีริกธาตุ 6. สังเวชนียสถาน 4	
3. เห็นคุณค่าและประพัติน ตามแบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่า และ ศาสนิกชนตัวอย่างตาม ที่กำหนด	1. พระราชา 2. ทิฆมิตโกสถชาดก 3. สัพพทาฐิชาดก 4. พ่อขุนรามคำแหงมหาราช 5. สมเด็จพระมหาสมณ เจ้ากรมพระปรมาภิไธยวชิราวุธ	

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
<p>4. วิเคราะห์ความสำคัญและ เคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติ ตามไตรสิกขาและหลักกรรม โอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักกรรมของศาสนาที่ ตนนับถือตามที่กำหนด</p>	<p>1. พระรัตนตรัย 2. ศรัทธา 4 2.1 พระพุทธรูป พุทธรูป 5 2.2 พระธรรม 2.2.1 อริยสัจ 4 2.2.2 หลักกรรม 2.3 พระสงฆ์ 3. ไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา 4. โอวาท 3 4.1 ไม่ทำชั่ว 4.1.1 เบญจศีล 4.1.2 อปายมุข 6 4.1.3 อกุศลมูล 3 4.2 ทำความดี 4.2.1 เบญจธรรม 4.2.2 กุศลมูล 3 4.2.3 พละ 4 4.2.4 คารวะ 6 4.2.5 กตัญญูกตเวทิต่อ พระมหากษัตริย์ 4.2.6 มงคล 38 - มีวินัย - การงานไม่มีโทษ - ไม่ประมาทในธรรม 4.3 ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหาร จิตและเจริญปัญญา)</p>	

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	5. พุทธศาสนสุภาษิต 5.1 สัจเจน กิตฺตํ ปปโปติ คน จะได้เกียรติด้วยสัจจะ 5.2 ยถาวาที ตถาการิ พุคฺเชน ไรทำเช่นนั้น	
5. ชั้นชมการทำความดีของ บุคคลในประเทศตามหลัก ศาสนา พร้อมทั้งบอกแนว ปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	ตัวอย่างการทำความดีของ บุคคลในประเทศ	ชั้นชมการทำความดีของ บุคคลสำคัญของชุมชน อำเภอ จังหวัด
6. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่ เมตตา และบริหารจิตเจริญ ปัญญา มีสติที่เป็นพื้นฐาน ของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตาม แนวทางของศาสนา ที่ตนนับ ถือ ตามที่กำหนด	1. สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่ เมตตา 2. รู้ความหมายของ สติสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา 3. รู้วิธีปฏิบัติและประโยชน์ ของการบริหารจิตและเจริญ ปัญญา ฝึกการยืน การเดิน การ นั่ง และการนอนอย่างมีสติ 4. ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึก เมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูก	ฝึกและปฏิบัติกรกำหนด ความรู้สึกในเรื่องของสมาธิ ในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
	5. ฝึกให้มีสมาธิในการฟังการอ่าน การคิด การถาม และการเขียน	
7. ปฏิบัติตนตามหลักธรรม ของศาสนา ที่ตนนับถือ เพื่อ แก้ปัญหาอบายมุขและ สิ่ง เสพติด	1. หลักธรรม : อริยสัจ 4 หลัก ธรรม 2. โอวาท 3 : เบญจศีล – เบญจ 3. ธรรม อบายมุข 6 อกุศลมูล 3 กุศลมูล 3	

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
8. อธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่น ๆ โดยสังเขป	<p>หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ</p> <p>1. พระพุทธศาสนา : อริยสัจ 4 โองาท 3 ฯลฯ</p> <p>2. ศาสนาอิสลาม : หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ หลักจริยธรรม</p> <p>3. คริสต์ศาสนา : บัญญัติ 10 ประการ</p>	
9. อธิบายลักษณะสำคัญของศาสนพิธีพิธีกรรมของศาสนาอื่น ๆ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธี	<p>ศาสนพิธีของศาสนาต่าง ๆ</p> <p>1. พระพุทธศาสนา ศาสนพิธีที่เป็นพุทธบัญญัติ เช่น บรรพชา อุปสมบท</p> <p>2. ศาสนพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ทำบุญพิธีเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา ศาสนาอิสลาม เช่น การละหมาด การถือศีลอด การบำเพ็ญฮัจญ์ ฯลฯ</p> <p>3. คริสต์ศาสนา เช่น ศีลล้างบาป ศีลอภัยบาป ศีลกำลัง ศีลมหาสนิท ฯลฯ</p> <p>4. ศาสนาฮินดู เช่น พิธีศราภ</p>	<p>1. ประเพณีในท้องถิ่น เช่น การบรรพชา การอุปสมบท</p> <p>2. เข้าร่วมพิธีกรรมของท้องถิ่น เช่น พิธีปูตา พิธีแห่นางแมว บุญบั้งไฟ บุญเผวด</p>
	พิธีบูชาเทวดา	

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษา พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
1. อธิบายความรู้เกี่ยวกับ สถานที่ต่าง ๆ ในศาสนา สถานที่ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม	1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัด เช่น เขตพุทธาวาส สังฆาวาส 2. การปฏิบัติตนที่เหมาะสมภายในวัด	
2. มีมรรยาทของความ เป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด	1. การถวายของแก่พระภิกษุ 2. การปฏิบัติตนในขณะที่ฟังธรรม 3. การปฏิบัติตนตามแนวทางของ พุทธศาสนิกชน เพื่อประโยชน์ต่อศาสนา	
3. อธิบายประโยชน์ของการเข้าร่วมใน ศาสนพิธี พิธีกรรม และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนด และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	1. ทบพวนการอาราธนาศีล อาราธนาธรรม และอาราธนาพระปริตร 2. พิธีทอดผ้าป่า 3. พิธีทอดกฐิน 4. ระเบียบพิธีในการทำบุญงาน อวมงคล 5. การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในศาสนพิธี/พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะ 6. ประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนา พิธี/พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา	
4. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ 1. ชั้นเตรียมการ 2. ชั้นพิธีการ	

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
1. ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชน	1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น 1.1 กฎหมายจราจร 1.2 กฎหมายทะเบียนราษฎร 1.3 กฎหมายยาเสพติดให้โทษ 1.4 เทศบัญญัติ ข้อบัญญัติ อบต. อบจ. 2. ประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว	
2. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามกาลเวลาและธำรงรักษาวัฒนธรรมอันดีงาม	1. ความหมายและประเภทของวัฒนธรรม 2. การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามกาลเวลาที่มีผลต่อตนเองและสังคมไทย 3. แนวทางการธำรงรักษาวัฒนธรรมไทย	
3. แสดงออกถึงมารยาทไทยได้เหมาะสมถูกต้อง	1. ความหมายและความสำคัญของมารยาทไทย 2. มารยาทไทยและมารยาทสังคม เช่น	
การสวดมนต์	การแสดงความเคารพ การยืน การเดิน การนั่ง การนอน การรับของส่งของ การรับประทานอาหาร การแสดงกิริยาอาการ การทักทาย การสนทนา การใช้คำพูด	
4. อธิบายคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มคนในสังคมไทย	1. ประโยชน์และคุณค่าทางวัฒนธรรม 2. ความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มคนภาคต่าง ๆ ในสังคมไทย 3. แนวทางการรักษาวัฒนธรรม	1. วัฒนธรรมของท้องถิ่น 2. อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
5. ติดตามข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ ใน ชีวิตประจำวัน เลือกรับและ ใช้ข้อมูล ข่าวสารในการ เรียนรู้ได้เหมาะสม	1. ข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แหล่งข่าวต่าง ๆ สถานการณ์จริง 2. ประโยชน์จากการติดตามข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ 3. หลักการเลือกรับและใช้ข้อมูล ข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ รวมทั้งสื่อที่รู้ พรอมแดน	

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษา ไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
1. เปรียบเทียบบทบาท หน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรัฐบาล	บทบาท หน้าที่ ขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและ รัฐบาล	
2. มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ ส่งเสริม ประชาธิปไตยในท้องถิ่น และประเทศ	กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม ประชาธิปไตยในท้องถิ่นและ ประเทศ	
3. อภิปรายบทบาท ความสำคัญ ในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ตามระบอบประชาธิปไตย	1. การมีส่วนในการออก กฎหมาย 2. ระเบียบกติกาก การเลือกตั้ง สอดส่องดูแลผู้มีพฤติกรรม การกระทำผิดการเลือกตั้ง และแจ้ง ต่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ 3. ตรวจสอบคุณสมบัติ การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ตามระบอบประชาธิปไตย	จัดกิจกรรมจำลอง สถานการณ์การเลือกตั้ง ประธานนักเรียน

โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รหัสวิชา ส 16101 เวลา 80 ชั่วโมง/ปี

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน
1	ศาสนา ศีลธรรม จรรยา	ส 1.1 ป.6/1-3 ส 1.2 ป.6/1-3	1.ศาสนาต่าง ๆ 2.หลักธรรมนำความสุข 3.ศาสนพิธีน่ารู้	20	25
2	หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและ การดำเนินชีวิต ในสังคม	ส 2.1 ป.6/1-3 ส 2.2 ป.6/1 -2	1. กฎหมายพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน 2. ข้อมูลข่าวสารในชีวิตประจำวัน 3. การเมืองการปกครองของไทย 4. วัฒนธรรมไทย	20	25
3.	เศรษฐศาสตร์	ส 3.1 ป.6/1-4 ส 3.2 ป.6/1-5	1.เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น 2.ระบบเศรษฐกิจ 3.ระบบสินเชื่อ สถาบันการเงินและรายได้ของรัฐ 4.เศรษฐกิจพอเพียงและการสหกรณ์	20	25
4	ภูมิศาสตร์	ส 5.1 ป.6/1-2 ส 5.2 ป.6/1-4	1. เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ 2. โลกและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ 3. สิ่งแวดล้อมรอบตัว	20	25
รวม				80	100

สรุป ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดให้ใช้มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีมีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และ สังคมโลกอย่างสันติสุข ตัวชี้วัดที่ 5 ติดตามข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เลือกรับและใช้ข้อมูล ข่าวสารในการเรียนรู้ได้ เพื่อให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาทางสังคม 7 ประเด็นปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาแรงงานต่างด้าว
2. ปัญหาการล่องละเมิดทางเพศ
3. ปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก
4. ปัญหาการออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย
5. ปัญหาการละเมิดกฎจราจร
6. ปัญหาการเลี้ยงภานี้
7. ปัญหาวัฒนธรรมประเพณีไทย

การคิดเชิงวิพากษ์

1. ความหมายของการคิดเชิงวิพากษ์

คำว่า “การคิดเชิงวิพากษ์” แปรมาจากภาษาอังกฤษคำว่า “Critical Thinking” ซึ่งมีผู้ใช้ชื่อภาษาไทยมากมายแตกต่างกันออกไป เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดเป็น การคิดอย่างมีเหตุผล และการคิดเชิงวิพากษ์ แต่ถึงแม้ว่ามีการใช้ชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป เมื่อพิจารณาความหมายแล้วจะมีความหมายคล้ายคลึงกัน ดังนั้นเพื่อความเข้าใจตรงกันสำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า การคิดเชิงวิพากษ์

ทิวอี้ (Dewey, 1933 : 30, อ้างอิงมาจาก สปิโย สนั่นรัมย์, 2542 : 7) ได้อธิบาย

ความหมาย ของการคิดเชิงวิพากษ์ว่า หมายถึง การคิดอย่างใคร่ครวญได้ตรงต่ออย่างรอบคอบต่อความเชื่อหรือความรู้ต่าง ๆ โดยอาศัยหลักฐานมาสนับสนุนความเชื่อหรือความรู้นั้น รวมทั้งข้อสรุปที่เกี่ยวข้อง Dewey ได้อธิบายขอบเขตของการคิดเชิงวิพากษ์ว่ามีขอบเขตอยู่ระหว่าง 2 สถานการณ์ คือ การคิดที่เริ่มต้นจากสถานการณ์ที่มีความยุ่งยากสับสนและสิ้นสุดหรือจบลงด้วยสถานการณ์ที่มีความชัดเจน

กรมวิชาการ (2540 : 21) ให้ความหมายของการคิดเชิงวิพากษ์ว่า หมายถึง ความสามารถในการคิดวิเคราะห์หาสาเหตุและเหตุผลที่นำมาสนับสนุนความเชื่อเพื่อหาทางเลือกและตัดสินใจ

ราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 31) อธิบายความหมายของคำว่า “คิด” หมายถึง นึกคิด ระลึกส่วนคำว่า “วิจารณ์” หมายถึง พิจารณาตัดสิน

วัตสัน และเกลเซอร์ (Watson and Glaser. 1964 : 10 ; อ้างอิงมาจาก จุฑาทิพย์ ชาติสุวรรณ. 2548 : 22) ความหมายของการคิดเชิงวิพากษ์ว่า เป็นความคิดที่ประกอบไปด้วยทัศนคติ ความรู้และทักษะ โดยที่ทัศนคติ หมายถึง ทัศนคติต่อการแสวงหาความรู้ และยอมรับการหาหลักฐานมาสนับสนุนสิ่งที่อ้างถึงว่าเป็นจริง แล้วใช้ความรู้ด้านการอนุมานมาสรุปใจความสำคัญและการสรุปเป็นกรณีทั่วไปโดยตัดสินจาก หลักฐานอย่างสมเหตุสมผลสอดคล้องกับหลักการวิทยาศาสตร์ตลอดจนทักษะในการใช้ทัศนคติและความรู้ดังกล่าวมาประเมินความถูกต้องของข้อความ

กู๊ด (Good. 1973 : 680 ; อ้างอิงมาจาก จุฑาทิพย์ ชาติสุวรรณ. 2548 : 20) ให้ความหมายของการคิดเชิงวิพากษ์ว่า เป็นการคิดอย่างรอบคอบตามหลักการของการประเมินผล และมีหลักฐานอ้างอิงข้อสรุปที่น่าจะเป็นไปได้ ตลอดจนพิจารณาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งหมดและ ใช้กระบวนการทางจิตวิทยาอย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล

สกินเนอร์ (Skinner. 1976 ; อ้างอิงมาจาก มลิวัดย์ สมศักดิ์. 2540 : 14) ได้ให้ความหมายของการคิดเชิงวิพากษ์ซึ่งประกอบไปด้วยกระบวนการและความสามารถกระบวนการ หมายถึง วิธีการแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์และทัศนคติในการแสวงหาความรู้ ส่วนความสามารถ หมายถึง ความรู้ในข้อเท็จจริง หลักการสรุปในกรณีทั่ว ๆ ไป การอ้างถึงการสรุปความการยอมรับในข้อตกลงเบื้องต้น การอนุมาน การตีความหมายและการประเมิน รวมทั้งทักษะความเข้าใจการวิเคราะห์ การสังเคราะห์

จากความหมายของการคิดเชิงวิพากษ์ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปความหมายได้ว่า การคิดเชิงวิพากษ์ หมายถึง ความสามารถในการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่ข้อมูลไม่ชัดเจน มีความคลุมเครือ หรือข้อโต้แย้ง โดยการหาหลักฐานที่มีเหตุผลมีน้ำหนักเพียงพอหรือข้อมูลที่นำเชื่อถือมาสนับสนุน ยืนยัน ในการตัดสินใจเชื่อหรือลงมือปฏิบัติการใด ๆ การคิดเชิงวิพากษ์ มีลักษณะใกล้เคียงกับการคิดที่ใช้การพิจารณาอย่างมีเหตุผลมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหาหรือนำไปสู่จุดมุ่งหมาย ตัดสินใจในการกระทำต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการคิดเชิงวิพากษ์

นักการศึกษา นักจิตวิทยา และผู้เชี่ยวชาญด้านการคิดหลายท่าน ได้อธิบายถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการคิดเชิงวิพากษ์ ไว้ดังนี้

ทฤษฎีการคิดเชิงวิพากษ์ของวัตสันและเกลเซอร์

วัตสัน และเกลเซอร์ (Watson and Glaser. 1964 : 1 – 10 ; อ้างอิงมาจาก มาลินี วัชรภากร. 2546 : 14) ได้ให้แนวคิดว่า การคิดเชิงวิพากษ์ประกอบด้วย

1. ทักษะ (Attitude) หมายถึง ความสนใจในการแสวงหาความรู้ ความสามารถในการตระหนักถึงปัญหาที่เป็นอยู่ ตลอดจนมีนิสัยในการค้นหาหลักฐานมาสนับสนุนสิ่งที่อ้างว่าเป็นจริง

2. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความรู้ในการหาแหล่งข้อมูลอ้างอิง การให้นำหนักหรือความถูกต้องของหลักฐานต่าง ๆ ด้วยเหตุและผล

3. ทักษะ (Skill) หมายถึง ทักษะในการใช้และการประยุกต์ใช้ทัศนคติและความรู้ดังกล่าว Watson and Glaser ได้ทำการศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่องได้ผลสรุปว่าการคิดเชิงวิพากษ์สามารถวัดได้โดยใช้แบบทดสอบย่อย 5 ฉบับ เพื่อวัดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่รวมกันเป็นความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ ดังนี้

3.1 ความสามารถในการอนุมาน (Inferences) เป็นความสามารถในการตัดสินใจจำแนกความน่าจะเป็นของข้อสรุปใดเป็นจริงหรือเป็นเท็จ ในการสรุปข้อมูลอ้างอิงที่กำหนดให้

3.2 ความสามารถในการตระหนักถึงข้อตกลงเบื้องต้น (Recognition of Assumptions) เป็นความสามารถในการรับรู้ข้อตกลงเบื้องต้น หรือข้อความสมมติที่กำหนดให้ในประโยค โดยสามารถจำแนกได้ว่า ข้อความใดเป็นข้อตกลงเบื้องต้นหรือไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น

3.3 ความสามารถในการนิรนัย (Deduction) เป็นความสามารถในการหาข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล โดยการรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ที่กำหนดให้ เพื่อตัดสินใจสรุปข้อความที่เป็นไปได้

3.4 ความสามารถในการตีความ (Interpretation) เป็นความสามารถในการลงความเห็นและอธิบายความเป็นไปได้ของข้อสรุป จำแนกได้ว่าข้อสรุปใดที่เป็นไปได้ตามสถานการณ์ที่กำหนดให้

3.5 ความสามารถในการประเมินข้อโต้แย้ง (Evaluation of Arguments) เป็นความสามารถในการประเมินน้ำหนักข้อมูลเพื่อตัดสินใจว่าเข้าประเด็นกับเรื่องหรือไม่ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ควรหรือไม่ควร

ทฤษฎีการคิดเชิงวิพากษ์ของเอนนิส

เอนนิส ได้อธิบายว่า การคิดเชิงวิพากษ์ เป็นการคิดไตร่ตรองด้วยเหตุผลว่าสิ่งใดสำคัญมีสาระ แล้วจึงตัดสินใจเชื่อหรือลงมือปฏิบัติ จากการนิยามดังกล่าว การคิดเชิงวิพากษ์จึงเกี่ยวข้องกับความสามารถ (Abilities) และ คุณลักษณะ (Dispositions) เอนนิส (Ennis. 1987 : 10 – 25 ; อ้างอิงมาจาก คารุณี บุญวิก. 2543 : 9)

ความสามารถของการคิดเชิงวิพากษ์

1. ความกระจ่างชัดเบื้องต้น (Elementary Clarification)
 - 1.1 ถามได้ตรงประเด็น (Focusing on a Question)
 - 1.2 วิเคราะห์การอ้างเหตุผล (Analyzing Argument)
 - 1.3 ถามและตอบคำถามได้ชัดเจนและท้าทาย (Asking and Answering Question that Clarify and Challenge)
 2. ข้อมูลสนับสนุน (Basic Support)
 - 2.1 พิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล (Judging the Credibility of a Source)
 - 2.2 มีการสังเกต (Making and Judging Observation)
 3. การสรุปอ้างอิง (Inference)
 - 3.1 การนิรนัย (Making and Judging Deductions)
 - 3.2 การอุปนัย (Making and Judging Inductions)
 - 3.3 การตัดสินคุณค่า (Making and Judging Value Judgment)
 4. การกระจ่างชัดขั้นสูง (Advanced Clarification)
 - 4.1 กำหนดปัญหาและอธิบายคำจำกัดความของปัญหา (Define terms and Judging Definitions)
 - 4.2 ระบุข้อตกลงเบื้องต้น (Identifying Assumption)
 5. ยุทธวิธีและกลยุทธ์ (Strategies and Tactics)
 - 5.1 การตัดสินใจลงมือกระทำ (Deciding on an Action)
 - 5.2 ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interacting with Others)
- ลักษณะของการคิดเชิงวิพากษ์ (Disposition) มีลักษณะดังต่อไปนี้
1. การตั้งคำถามหรือค้นหาข้อมูลจากเรื่องที่ให้มา
 2. การค้นหาเหตุผล
 3. การแสดงออกอย่างมีเหตุผล
 4. การอ้างอิงมาจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้
 5. การทำความเข้าใจเรื่องราวในสถานการณ์ปัญหา
 6. การบอกถึงใจความสำคัญ
 7. การเก็บจำความรู้พื้นฐาน
 8. การสร้างทางเลือก

9. เปิดใจกว้าง

9.1 ยอมรับ พิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น

9.2 ใช้เหตุผลเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นเหตุผลที่ได้รับการยอมรับ

10. มีจุดยืนและสามารถเปลี่ยนจุดยืนได้ เมื่อมีหลักฐานและเหตุผลเพียงพอ

สนับสนุน

11. ค้นหาเหตุผลให้มาก เพื่อความถูกต้อง

12. จัดการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีระเบียบ

13. นำความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์มาใช้

14. มีความไวต่อความรู้สึก ระดับความรู้ และระดับการอ้างเหตุผลของผู้อื่น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการคิดเชิงวิพากษ์ของนักการศึกษา นักจิตวิทยาและผู้เชี่ยวชาญด้านการคิดหลายท่าน ที่ได้กล่าวถึงความสามารถที่ถือว่าเป็นกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ จะประกอบด้วยความสามารถต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน คือ ความสามารถในการนิยามและทำความเข้าใจของปัญหา ความสามารถในการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ความสามารถในการอ้างอิงและลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิดทฤษฎีในการคิดเชิงวิพากษ์ของวัตสัน และเกลเซอร์

3 ลักษณะพฤติกรรมของผู้ที่คิดเชิงวิพากษ์

เอนนิส (Ennis. 1989 ; อ้างอิงมาจาก สุวิทย์ มูลคำ. 2547) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของบุคคลที่มีการคิดเชิงวิพากษ์สรุปได้ดังนี้ คือ

1. ด้านการแสดงออก อันประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้

1.1 พูดย เขียน หรือสื่อความหมายความเข้าใจ โดยมีความหมายชัดเจน

1.2 กำหนดประเด็นปัญหาที่แน่นอนโดยพิจารณาสถานการณ์ร่วมทั้งหมด

1.3 เป็นผู้ที่มีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ

1.4 มองหาทางเลือกหลาย ๆ ทางแสวงหาความถูกต้องแม่นยำให้มากที่สุด

ตามที่สถานการณ์ต้องการ

1.5 เปิดใจกว้างพิจารณาทัศนะอื่น ๆ นอกเหนือจากแนวคิดของตน

1.6 ไม่ด่วนตัดสินใจกรณีที่มีหลักฐานและเหตุผลที่เพียงพอ

2. ด้านการอ้างประเด็นปัญหาหรือข้อสรุป อันประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้

2.1 ถามหรือตอบคำถามเกี่ยวกับความชัดเจนและความถูกต้องตามหลักการ

2.2 ชี้ให้เห็นความคิดที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังที่ไม่อาจแสดงให้เห็นชัดเจน

- 2.3 วินิจฉัยความน่าเชื่อถือของที่มาของแนวคิดและเหตุผลต่าง ๆ ได้
- 2.4 ตัดสินใจด้วยการใช้กฎต่าง ๆ และประเมินการวินิจฉัยได้
- 2.5 วินิจฉัยตัดสินค่านิยมต่าง ๆ และประเมินการวินิจฉัยตัดสินคุณค่าของค่านิยมนั้นได้
- 2.6 ดำเนินการตามระเบียบแบบแผนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ เช่น ทำตามขั้นตอนต่าง ๆ ของการแก้ปัญหา สังเกตความคิดของตนเองและใช้เกณฑ์ที่เหมาะสมในการคิด
- 2.7 ใช้วิธีพูดและกิริยาที่เหมาะสมในการอภิปราย และเสนอความคิดเห็นต่อแนวคิดต่าง ๆ

นอกจากนั้น ลักษณะของผู้ที่มีความคิดเชิงวิพากษ์จะสามารถพิจารณาตัดสินข้อความหรือเหตุผลต่าง ๆ ได้ดี ดังลักษณะต่อไปนี้

1. เข้าใจความหมายของข้อความและเรื่องราวที่นำมาอ้างเพื่อสนับสนุนเหตุผลและข้อโต้แย้งต่าง ๆ
2. ตัดสินข้อความที่คลุมเครือในความหมายที่แตกต่างกัน โดยข้อแรกเป็นข้อความที่ยอมรับแล้ว ส่วนอีกข้อความหลังเป็นการนำสิ่งที่ยอมรับมาประยุกต์ใช้ ถ้าข้อความทั้งสองมีความหมายตรงกันก็พิจารณาตัดสินว่ามีความสอดคล้องกัน แต่ถ้าข้อความนั้นมีความหมายไม่ตรงกันก็พิจารณาตัดสินได้ว่ามีความคลุมเครือในเหตุผลที่เสนอ
3. ตัดสินข้อความที่ขัดแย้งซึ่งกันและกันได้เพื่อประโยชน์ในการตัดข้อความที่ขัดแย้งออก
4. ตัดสินข้อความได้ว่ามีข้อมูลเพียงพอหรือไม่
5. ตัดสินข้อสรุปตามที่มีข้อมูลสนับสนุนได้
6. ตัดสินข้อความที่เป็นหลักการและนำไปประยุกต์ใช้ได้
7. ตัดสินข้อความที่สังเกตได้ว่าเชื่อได้เพียงใด
8. ตัดสินเหตุผลในการสรุปได้
9. ตัดสินได้ว่าการกำหนดปัญหาแล้วหรือยัง
10. ตัดสินข้อความที่เป็นข้อตกลงเบื้องต้น
11. พิจารณาว่ามีค่านิยมเพียงพอหรือยัง
12. พิจารณาข้อความที่กระทำโดยผู้เชี่ยวชาญว่าเป็นที่ยอมรับหรือไม่

วัตสัน และเกลเซอร์ (Watson and Glaser, 1964 : 11 ; อ้างอิงมาจาก ภีรนนท์ กล้าหาญ, 2548 : 18) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของบุคคลที่มีการคิดเชิงวิพากษ์สรุปได้ดังนี้

1. จำแนกระดับความน่าจะเป็นของข้อสรุปที่คาดคะเนจากสถานการณ์ที่กำหนดให้
2. จำแนกได้ว่าข้อความใดเป็นข้อตกลงเบื้องต้นที่ต้องยอมรับก่อนโต้แย้งหรืออธิบายข้อความอื่น
3. จำแนกได้ว่าข้อสรุปใดเป็นผลจากความสัมพันธ์ของสถานการณ์ที่กำหนดให้
4. จำแนกได้ว่าข้อสรุปใดเป็นลักษณะหรือคุณสมบัติทั่วไปที่ได้จากสถานการณ์ที่กำหนดให้
5. จำแนกได้ว่าอาการอย่างเหตุผลใดหนักแน่น น่าเชื่อถือหรือไม่ หนักแน่นเมื่อพิจารณาความสำคัญและความเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา

สรุปแล้วพฤติกรรมของบุคคลที่มีการคิดเชิงวิพากษ์นั้นประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้คือ

- 1) ความสามารถในการนิยามปัญหาโดยการกำหนดปัญหา ข้อโต้แย้งหรือข้อมูล ที่คลุมเครือ และเข้าใจความหมายของคำ ข้อความหรือแนวคิด
- 2) การรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกตปรากฏการณ์ต่าง ๆ แสวงหาข้อมูลต้องพิจารณาทัศนะของคนอื่น และแสวงหาความรู้ที่ทันสมัย
- 3) มีความสามารถในการจัดระบบข้อมูล โดยแสวงหาแหล่งที่มา ความน่าเชื่อถือความเพียงพอ ระบุข้อตกลงเบื้องต้น จัดระบบข้อสนเทศต่าง ๆ
- 4) มีความสามารถในการตั้งสมมติฐาน โดยกำหนดจากความสัมพันธ์เชิงเหตุผลหาทางเลือกหลาย ๆ ทาง
- 5) มีความสามารถในการสรุปอ้างอิง โดยพิจารณาและตัดสินใจว่าเหตุผลเพียงพอที่จะสรุปได้หรือไม่ ใช้เหตุผลทางตรรกศาสตร์อธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุผลและสรุปเป็นกฎเกณฑ์ได้
- 6) มีความสามารถในการประเมินการสรุปอ้างอิง โดยพิจารณาและตัดสินใจสรุปตามข้อมูลหรือหลักฐานหรือไม่ จำแนกข้อสรุปที่มีเหตุผลหนักแน่นและน่าเชื่อถือ

ดังนั้นในการวัดความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์จึงต้องจัดให้อยู่ในขอบเขต และสอดคล้องกับแนวความคิด นิยาม รากฐาน และความสามารถที่เกี่ยวกับการคิดเชิงวิพากษ์ซึ่ง ได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์ พิจารณาหลักฐานข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบจากข้อมูลที่พบ ความสามารถในการใช้ภาษา ความสามารถในการใช้หลักตรรกวิทยา ความสามารถในการประเมิน และความสามารถในการตัดสินใจ ตลอดความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลน่าจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบของการวัดความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิดเชิงวิพากษ์ของ วัตสัน และเกลเซอร์ เนื่องจากแนวคิดของ วัตสัน และเกลเซอร์จะครอบคลุมถึงหลักการที่ใช้ในการวัดประเมินผลของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน คือ เจตคติ ความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ

4. ประโยชน์ของการคิดเชิงวิพากษ์

การช่วยพัฒนาเด็กให้มีพลังทางความคิดเชิงวิพากษ์ คือรู้จักวิเคราะห์ไตร่ตรอง คิดหาเหตุผล คิดให้มีประสิทธิภาพ จะต้องฝึกในหลาย ๆ สถานการณ์ โรงเรียนควรนำแนวทางการฝึกเข้าไปผสมผสานกับทุกเนื้อหาวิชา ซึ่งมีตัวอย่างมากมายในต่างประเทศเด็กจะได้คิดอย่างเป็นธรรมชาติ วัตถุประสงค์ในการที่จะให้เด็กความคิดเชิงวิพากษ์เพื่อ (สุวิทย์ มูลคำ, 2547 ข : 29)

1. ให้เข้าใจที่จะประเมินข้อมูล
2. ชี้ประเด็นที่ชอบเอย์อย่างผิด ๆ ถูก ๆ
3. มีความเข้าใจสิ่งที่ถูกเอย์อย่าง
4. สามารถแยกแยะความแตกต่างว่า อะไรคือความรู้ อะไรคือความจริง และอะไรเป็นเพียงความคิดเห็น
5. รู้จักประมวลข้อมูล ประมวลความคิด
6. รู้จักจัดลำดับข้อมูล
7. รู้จักสรุปเหตุผลข้อมูลหรือประเด็นต่าง ๆ
8. มองเห็นสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ รู้ว่าอะไรสำคัญหรือไม่สำคัญ
9. รู้จักใฝ่หาทางออกที่หลากหลายมากขึ้น หาหนทางใหม่ ๆ
10. รู้จักตั้งเป้าหมาย
11. รู้จักที่จะวางแผนงานล่วงหน้า
12. ทำงานเป็นระบบมากขึ้น
13. มีความสามารถในเชิงเปรียบเทียบ และมองเห็นความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ

ชัดเจนขึ้น

14. ตัดสินใจได้ดีแม่นยำ มีหลักการ

15. สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดี

16. รู้จักเปิดใจกว้าง พังความรอบด้าน ไม่ด่วนตัดสินใจโดยขาดข้อมูล

17. มีการคาดการณ์ได้ดีขึ้น

5. การพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์

ทิสนา เขมมณี และคณะ (2544 : 303) ได้ให้แนวโน้มในการพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์ คือตั้งเป้าหมายในการคิดระบุประเด็นในการคิด ประมวลข้อมูลทั้งทางด้านข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่คิดทั้งทางกว้าง ลึก และไกล วิเคราะห์จำแนกแยกแยะข้อมูลจัดหมวดหมู่ของข้อมูล และเลือกข้อมูลที่จะนำมาใช้ ประเมินข้อมูลในแง่ความถูกต้อง ความเพียงพอ

และความน่าเชื่อถือ ใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาข้อมูลเพื่อแสวงหาทางเลือก คำตอบที่สมเหตุสมผลตามข้อมูลที่มี เลือกลงทางที่เหมาะสมโดยพิจารณาถึงผลที่จะตามมา และคุณค่าหรือความหมายที่แท้จริงของสิ่งนั้น ใคร่ตรงทบทวนกลับไปกลับมาอย่างรอบคอบ ประเมินทางเลือกและลงความเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่คิด

Bloom หรือ แนวคิดของ Gagne ในศาสตร์การสอนของ ทิศนา ขัมมณี (2544 : 309 – 310) กล่าวถึง เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา การคิดเชิงวิพากษ์ ดังนี้

1. สังเกต ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมรับรู้แบบปรนัยให้เกิดความเข้าใจ ได้ความคิดรวบยอดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ สรุปเป็นใจความสำคัญครบถ้วน ตรงตามหลักฐานข้อมูล
2. อธิบาย ให้ผู้เรียนตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่กำหนด เน้นการใช้เหตุผล อ้างหลักฐานและข้อมูลประกอบให้มีความน่าเชื่อถือ
3. รับฟัง ให้ผู้เรียนรับฟังความคิดเห็น คำวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งมีผลต่อความคิดของตนเพื่อฝึกให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนความคิดดั้งเดิมของตนตามเหตุผล หรือข้อมูลที่ดี โดยไม่ใช้อารมณ์
4. เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบความแตกต่าง และความคล้ายคลึงของสิ่งต่าง ๆ ให้สรุปจัดกลุ่มสิ่งที่เป็นพวกเดียวกัน เชื่อมโยงเหตุการณ์เชิงสาเหตุและผล หากกฎเกณฑ์การเชื่อมโยงในลักษณะอุปมาอุปไมย
5. วิเคราะห์ จัดกิจกรรมให้วิเคราะห์เหตุการณ์ คำกล่าว แนวคิด หรือการกระทำแล้วให้จำแนกหาจุดเด่น จุดด้อย ส่วนดี ส่วนเสีย ส่วนสำคัญ ไม่สำคัญจากสิ่งนั้นด้วยการยกเหตุผล หลักการมาประกอบการวิจารณ์
6. สรุป จัดกิจกรรมให้พิจารณาส่วนประกอบของการกระทำหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกัน แล้วให้สรุปผลอย่างตรงและถูกต้องตามหลักฐานข้อมูล

วรารณ สีสหการณ (2545 : 37-43) ได้อธิบายถึงกลยุทธ์การพัฒนาการคิด เชิงวิพากษ์ไว้ดังนี้

- กลยุทธ์ที่ 1. ความเต็มใจที่จะมองตัวคุณเองว่ามีวิธีการคิดอย่างไรแล้ว สามารถสู้กับข้อจำกัดต่าง ๆ พร้อมสร้างนิสัยการคิด การหาเส้นทางใหม่ ๆ เพื่อมองสถานการณ์แต่ละอย่างได้ดีขึ้น
- กลยุทธ์ที่ 2. การประเมินอย่างพหุเพียร จงเรียนรู้ที่จะตรวจสอบ และประเมินข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวหาทางปัญญา และมีความอูสาหะ เพื่อประเมินขั้นตอนแต่ละขั้นในขณะที่สามารถรับมือกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และใช้ประโยชน์เพื่อกำกับความคิด ได้เป็นอย่างดี

กลยุทธ์ที่ 3 การมีจิตใจที่เป็นกลางอยู่เสมอ พิจารณาข้อคิดเห็นที่แตกต่างด้วยใจที่เป็นกลางและใจที่เปิดกว้าง ไม่ใช่แค่ตระหนักว่าคนอื่นมีมุมมองที่แตกต่างและมีประโยชน์เท่านั้น แต่ให้ตระหนักว่ามุมมองของเราอาจจำกัด หรือไม่ถูกต้องเช่นกัน

กลยุทธ์ที่ 4 ความมุ่งมั่นต่อการตัดสินใจที่จริงจัง ก่อนการตัดสินใจให้ศึกษาให้ถี่ถ้วนกับว่ากำลังถูกตรวจสอบ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านนั้น ๆ ต่อหน้าคณะลูกขุนที่เป็นกลุ่มเพื่อน ๆ ของเราพยายามประสานข้อมูลทุกอย่างที่สามารถหามาได้ไว้ใช้ในการตัดสินใจ

สรุปได้ว่า การพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์ สามารถนำประโยชน์มาสู่ผู้นำไปใช้ได้เป็นอย่างดีเพราะการพัฒนานี้มีวิธีการดำเนินอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอนพร้อมทั้งยังมีการประเมินควบคู่ไปด้วย อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมทักษะการอ่าน ฟัง คิด พุด เขียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาครบทุกด้านและสามารถพัฒนาตนเองได้เป็นอย่างดี

6. กระบวนการคิดเชิงวิพากษ์

การที่เราจะสามารถตัดสินใจประเมินว่าข้อมูลน่าเชื่อถือหรือไม่ จำเป็นต้องมีความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ซึ่งจะช่วยให้เป็นคนที่สามารถใช้เห็นผลได้ดี ไม่ถูกหลอกด้วยข้อมูลที่ไม่สมเหตุสมผล สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากการคาดการณ์ ความคิดเห็น หรือการตีความ ได้สิ่งสำคัญคือ กระบวนการคิดเชิงวิพากษ์จะเกิดขึ้น โดยอัตโนมัติ ซึ่งสามารถจัดลำดับขั้นของการคิดเชิงวิพากษ์ได้ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2544 : 6-7) ได้กล่าวถึงขั้นตอนกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่ไม่คาดหวัง (Trigger event) เมื่อสมมติฐานที่เราคาดหวังว่าจะเกิดขึ้น ไม่สอดคล้องกับความจริงที่ประสบ ทำให้เรารับรู้ถึงความผิดปกติไปจากสิ่งที่ควรจะเป็นหรือเกิดการกระทำในทางตรงกันข้าม คือให้เกิดความไม่สบายใจ ลังสน ส่งผลให้เราเริ่มเปลี่ยนมุมมองและเรียนรู้ที่จะคิดในเชิงโต้แย้ง

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการประเมินสถานการณ์ (Appraisal) โดยตรวจสอบด้วยตนเองอย่างละเอียดว่าเกิดสิ่งใดขึ้น เพื่อประเมินค่าว่าจะตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไรคนที่ต้องเผชิญกับเรื่องร้ายแรงอย่างกะทันหัน คนเหล่านี้อาจไม่สามารถยอมรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ส่งผลให้เกิดการสูญเสียระเบียบในการดำเนินชีวิต คนบางคนไม่สามารถหาทางออกให้ตนเองได้และถึงขนาดคิดสั้นหากไม่ได้รับการช่วยเหลือให้คิดอย่างถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นวินิจฉัยตรวจสอบอย่างละเอียด (Exploration) เริ่มยอมรับความขัดแย้งและพยายามหาทางอธิบายความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพื่อลดความรู้สึกไม่สบายใจ ทำให้เกิดการค้นหาทางเลือกใหม่ คำตอบใหม่ ๆ แนวคิดใหม่ ๆ

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นพัฒนามุมมองที่แตกต่างไปจากเดิม (Development of Alternative Perspectives) เมื่อพบว่าสิ่งที่เคยเชื่อ เคยยึดถือไม่สามารถเป็นจริงได้อีกต่อไป จึงพยายามหาทางเลือกใหม่ มุมมองใหม่และพัฒนามุมมองใหม่เหล่านั้นในทางปฏิบัติโดยคิดว่าจะต้องดีกว่าเดิม

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นบูรณาการวิธีคิดและพฤติกรรมที่เกิดขึ้น (Integration) โดยคิดว่าสิ่งนั้นถูกต้องและสมเหตุสมผล ทำให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ ทักษะคิดใหม่ สมมติฐานใหม่ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ของ สุวิทย์ มูลคำ (2547 : 16) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเผชิญเหตุการณ์

เมื่อเราเผชิญเหตุการณ์หรือสถานการณ์ใด โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่เราไม่คาดคิดมาก่อนว่าจะเกิดขึ้นจะทำให้การรับรู้ของเราผิดไปจากปกติ หรือเกิดความไม่สบายใจ เช่น การเกิดอุบัติเหตุการถูกปล้น การตกงาน เป็นต้น จะส่งผลทำให้เราเริ่มคิดเปลี่ยนมุมมองหรือข้อโต้แย้ง

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นประเมินสถานการณ์

เป็นการประเมินค่าว่าจะตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไร ซึ่งผลการประเมินอาจแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การยอมรับในเหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้น และหากไม่ยอมรับจะเป็นเหตุให้เกิดการคิดวิพากษ์

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการพิจารณาวินิจฉัย

เป็นการเริ่มยอมรับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจึงคิดวิพากษ์เพื่อพยายามที่จะหาทางอธิบายความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยข้อมูลหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการตรวจสอบและประเมินข้อมูล

โดยเริ่มตั้งแต่การตรวจสอบเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการประเมินข้อมูล การค้นหาวิธีที่ดีที่สุดเพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้อง ซึ่งผลการตรวจสอบและประเมินข้อมูลอาจแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ สอดคล้องกับความเป็นจริง เชื่อถือได้ และอีกลักษณะคือเหตุการณ์นั้นไม่เป็นความจริง โดยมี เหตุผลหักล้างที่ชัดเจนก็จะทำให้เกิดมุมมองการคิดต่างไปจากเดิม

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการพัฒนาแนวความคิดและมุมมองที่แตกต่างไปจากเดิม

เมื่อพบว่าเหตุการณ์นั้นไม่เป็นความจริงหรือเกิดความที่ไม่ยอมรับ จะทำให้สมองคิดหาทางเลือกใหม่ มุมมองใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมใหม่

เมื่อสมองมีทางเลือกใหม่ มีมุมมองใหม่ ๆ เกิดขึ้นจะส่งผลให้เกิดทัศนคติ สมมติฐาน โลกทัศน์และพฤติกรรมใหม่ ๆ กับเหตุการณ์นั้นจากคำตอบที่ค้นพบอย่างสมเหตุสมผล นั้นเองจากที่กล่าวถึงกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ข้างต้น ผู้ศึกษาเลือกใช้ขั้นตอนตามแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ โดยกำหนดเป็น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นเผชิญเหตุการณ์ ขั้นประเมิน สถานการณ์ ขั้นพิจารณาวินิจฉัย ขั้นพัฒนาแนวคิดและมุมมองที่ต่างไปจากเดิม และขั้นปรับเปลี่ยน ทัศนคติและพฤติกรรมใหม่

7. เครื่องมือวัดการคิดเชิงวิพากษ์

เครื่องมือวัดการคิดเชิงวิพากษ์ที่ผู้วิจัยได้รวบรวมนำมาเสนอมิ ดังนี้

1. แบบวัดการคิดเชิงวิพากษ์ของ วัดสันและเกลเซอร์ (Watson – Glaser Critical Thinking Appraisal (WGCTA) วัดสัน และเกลเซอร์ (Adums and other. 1999 : 140 ; อ้างอิงมาจากดวงกมล โพธิ์นาค. 2545 : 14 – 37 และ วิจิตรพร หล่อสุวรรณ. 2546 : 46-68) เป็นผู้สร้าง แบบวัดฉบับนี้ขึ้น ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1937 และได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงล่าสุดในปี ค.ศ. 1937 และได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้กับนักเรียนตั้งแต่ระดับ 9 ขึ้นไป จนถึงวัยผู้ใหญ่ ลักษณะของแบบวัดจะเป็นคู่ขนาน คือ ฟอรัม Ym และ Zm ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงแบบวัดนี้ อย่างต่อเนื่องจนกระทั่ง 1980 ได้รับการปรับปรุงล่าสุด นอกจากนี้ยังมีแบบวัดที่เป็นคู่ขนาน ประกอบด้วยฟอรัม A และ B โดยแต่ละฟอรัมประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย 5 แบบทดสอบ มี จำนวนข้อสอบทั้งหมด 80 ข้อ เวลา 50 นาที มุ่งวัดความสามารถ 5 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการอ้างอิง เพื่อจำแนกความน่าจะเป็นของข้อสรุปว่า ข้อสรุปใดเป็นจริงหรือเท็จ ลักษณะของแบบทดสอบจะกำหนดสถานการณ์มาให้ แล้วมีข้อสรุปมาให้ประมาณ 3 – 5 ข้อต่อสถานการณ์นั้น และเลือกคำตอบจากตัวเลือก 5 คำเลือก คือเป็นจริง น่าจะเป็นจริง ข้อสรุปที่ ให้ไม่เพียงพอ น่าจะเป็นเท็จ เป็นเท็จ

1.2 ด้านระบุข้อตกลงเบื้องต้น เพื่อการจำแนกว่าข้อความใดเป็นข้อตกลงเบื้องต้น ลักษณะของแบบทดสอบจะกำหนดสถานการณ์มาให้ โดยมีข้อความตามมา 2 – 3 ข้อความต่อสถานการณ์นั้น แล้วพิจารณาว่าข้อความในแต่ละข้อ ๆ ใดเป็นข้อตกลงของสถานการณ์ หรือไม่

1.3 ด้านการนิรนัย เพื่อหาข้อสรุปมา 2 – 4 ข้อ ต่อข้ออ้างนั้น ๆ ผู้ตอบจะต้องพิจารณาว่า ข้อสรุปในแต่ละข้อเป็นข้อสรุปที่เป็นไปได้หรือไม่

1.4 ด้านการตีความ เพื่อลองความเห็นและอธิบายความเป็นไปได้ของข้อสรุปนั้น ๆ ลักษณะของแบบทดสอบจะกำหนดของสถานการณ์มาให้แต่ละสถานการณ์จะมีข้อสรุปมาให้ 2 – 3 ข้อ ผู้ตอบจะต้องพิจารณาว่าแต่ละข้อ ๆ ไฉนหรือไม่ใช่ข้อสรุปที่จำเป็นของสถานการณ์

1.5 ด้านการประเมินข้อโต้แย้ง เพื่อการตอบคำถามและอ้างเหตุผลได้ สมเหตุสมผลลักษณะของแบบทดสอบจะกำหนดคำถามให้แต่ละคำถามจะมีคำตอบ พร้อมเหตุผล โดยให้ผู้ตอบพิจารณาว่าคำตอบใดมีความสำคัญเกี่ยวข้องโดยตรงกับคำถามนั้น

2. แบบวัดการคิดเชิงวิพากษ์คอร์เนล (Cornell Critical Thinking Test) เอนนิส และมิลล์แมน (Ennis and Millman, 1985 ; อ้างอิงมาจาก เพ็ญศิริ อาจอุษา, 2546 : 38 – 39) เป็นผู้สร้างขึ้น และได้สร้างแบบวัดการคิดเชิงวิพากษ์ขึ้นมา 2 ฉบับ มุ่งวัดกลุ่มบุคคลต่างระดับกัน ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบวัดการคิดเชิงวิพากษ์คอร์เนลระดับเอกซ์ (Cornell Critical Thinking Test Level X) เป็นแบบวัดสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง มัธยมศึกษา เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ จำนวน 71 ข้อ มุ่งวัดความสามารถ 4 ด้านดังนี้

1. ด้านการอุปนัย
2. ด้านการนิรนัย
3. ด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและการสังเกต
4. ด้านการระบุข้อตกลงเบื้องต้น

ฉบับที่ 2 แบบวัดการคิดเชิงวิพากษ์คอร์เนลระดับเซด (Cornell Critical Thinking Test Level Z) เป็นแบบวัดสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปลายนักศึกษา ระดับปริญญาตรีและบัณฑิตวิทยาลัยรวมทั้งใหญ่ เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ จำนวน 52 ข้อ มุ่งวัดความสามารถ 7 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการนิรนัย
2. ด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล
3. ด้านการให้ความหมาย
4. ด้านการสรุปโดยอ้างเหตุผลที่สนับสนุนด้วยข้อมูล
5. ด้านการสรุปโดยการทดสอบสมมติฐานและการทำนาย
6. ด้านการนิยามและการใช้เหตุผลที่ไม่ปรากฏ
7. ด้านการระบุข้อตกลงเบื้องต้น

3. แบบวัดการคิดเชิงวิพากษ์ของเอนนิส และไวร์ (Ennis and Weir, 1985 ; อ้างอิงมาจาก เพ็ญศิริ อาจจุฬา. 2546 : 39) เอนนิส และไวร์ เป็นผู้สร้างขึ้น แบบทดสอบนี้เป็นแบบอัตนัย ใช้สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาและระดับปริญญา แต่มีผู้นำไปใช้อย่างได้ผลกับเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 แบบทดสอบนี้ต้องการทดสอบประเด็นการคิดที่สำคัญเกี่ยวกับการจับประเด็นการพิจารณาเหตุผลและข้อตกลงเบื้องต้น การเสนอประเด็นของตนเอง การใช้เหตุผลที่ดี การพิจารณาประเด็นหรือคำอธิบายที่เป็นไปได้ของผู้อื่น

4. แบบวัดการคิดเชิงวิพากษ์ของโรส (Ross Test of Hight Conition Process) (บุษกร คำคง. 2542 : 22) แบบวัดการคิดเชิงวิพากษ์ฉบับนี้ สร้างโดยโรส (John D. Ross and Catherine M. Ross) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1976 จากนั้นมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจนล่าสุดปี ค.ศ. 1979 แบบวัดฉบับนี้ใช้วัดการคิดเชิงวิพากษ์ของเด็กตั้งแต่ระดับ 4 จนถึงระดับ 6 โดยความสามารถของเด็กในด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล ซึ่งสร้างขึ้นตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของบลูม (Bloom,s Taxonomy of Educational Objectives) ข้อสอบ มีทั้งสิ้น 105 ข้อ ซึ่งประกอบด้วย

4.1 การอุปมาอุปมัย (Analogies)

4.2 การอ้างเหตุผลแบบนิรนัย (Deductive Reason)

4.3 ข้ออ้างที่ผิด (Missing Premises)

4.4 ความสัมพันธ์นามธรรม (Abstract Relation)

4.5 การจัดลำดับ (Sequential Synthesis)

4.6 ยุทธวิธีการตั้งคำถาม (Questioning Strategies)

4.7 การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง (Analysis of Relevant and Irrelevant Information)

4.8 การวิเคราะห์การอ้างเหตุผล (Analysis of Attributes)

ซึ่งในแต่ละขั้นตอนของแบบวัด จะวัดได้ดังนี้ ตอนที่ 1, 3 และตอนที่ 7 จะเป็นการวัดความสามารถขั้นการวิเคราะห์และตอนที่ 4, 5 และตอนที่ 8 จะเป็นการวัดความสามารถขั้นการสังเคราะห์ ส่วนตอนที่ 2 และ 6 จะเป็นการวัดความสามารถขั้นการประเมิน ในการดำเนินการสอบจะแบ่งสอบเป็น 2 ช่วง โดยช่วงที่ 1 จะสอบตั้งแต่ตอนที่ 1 ถึงตอนที่ 5 และ ช่วงที่ 2 ตั้งแต่ตอนที่ 6 ถึงตอนที่ 8 โดยแต่ละครั้งจะใช้เวลาทดสอบ 60 นาที

5. แบบวัด New Jersey Test of Reason Skills (บุษกร คำคง. 2542 : 16) แบบวัดทักษะการใช้เหตุผลของนิวเจอร์ซีย์ถูกสร้างขึ้นโดยสถาบันการส่งเสริมด้านปรัชญาสำหรับเด็ก (Institute for the Advancement of Philosophy of Children) ในปี ค.ศ. 1983 แบบวัดนี้สามารถ

วัดการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนตั้งแต่อายุเกรด 5 ถึงระดับนักศึกษาวิทยาลัย เป็นแบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ ซึ่งใช้วัดความสามารถด้านการใช้เหตุผลทางภาษา จำนวน 4 ด้าน คือ การระบุข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption) การอุปนัย (Induction) การอ้างเหตุผลที่ดี (Good Reasons) และชนิดกับระดับ (Kind and Degree)

สรุปได้ว่า เครื่องมือที่ใช้วัดการคิดเชิงวิพากษ์สามารถที่จะวัดได้ในหลากหลายรูปแบบ แต่สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การวัดการคิดเชิงวิพากษ์ตามแนวคิดของวัตสัน และเกลเซอร์ซึ่งได้ทำการศึกษาค้นคว้าจนสรุปได้ว่าการคิดเชิงวิพากษ์สามารถวัดได้จากความสามารถต่าง ๆ 5 ด้าน คือ ความสามารถในการสรุปอ้างอิง ความสามารถในการตระหนักถึงข้อตกลงเบื้องต้น ความสามารถในการนิรนัย ความสามารถในการตีความ และความสามารถในการประเมินข้อโต้แย้ง มีลักษณะเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบถูกผิด 5 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ จะให้คะแนนเฉพาะตัวเลือกที่ถูก ให้คะแนนเป็นคำตอบละ 1 คะแนน

ประเด็นปัญหาทางสังคม

1. ความหมายของประเด็นทางสังคม (Social Problems)

นักสังคมวิทยาส่วนมากมีความเห็นว่า ปัญหาสังคมคือสภาวะการณ์ (Condition) ที่มีผลกระทบต่อประชาชนส่วนมาก ประชาชนมองเห็นสภาวะการณ์นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ต้องการให้เกิดขึ้นและเห็นว่าสามารถแก้ไขได้ด้วยการกระทำร่วมกัน

ฮอร์ตตัน และ ลีส (Horton & Less. 1994 : 7) กล่าวว่า iva ปัญหาสังคมเป็นภาวะที่กระทบกระเทือนบุคคลจำนวนหนึ่งที่มากพอสมควร ในวิถีทางที่ไม่พึงปรารถนาและมีความรู้สึกว่าจะควรมีการกระทำร่วมกันบางอย่าง

เคลย์ และ ซิลนิค (Keeb & Silznick. 1994 : 7) เห็นว่า ปัญหาสังคมมีส่วนเกี่ยวข้องกับความรู้สึกหรือ ความต้องการขั้นมูลฐานของสังคม เนื่องจากคนในสังคมไม่ยอมปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์หรือบรรทัดฐานที่สังคมกำหนด

เบคเกอร์ (Becker. 1994 : 7) เห็นว่า ปัญหาสังคมเป็นสภาวะอย่างหนึ่ง (Condition) ซึ่งคนจำนวนมากพอสมควรเห็นว่าเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคมบางประการที่พวกเขายึดมั่นสรุปได้ว่า ปัญหาสังคมเป็นสภาวะการณ์ (Condition) ที่กระทบกระเทือนต่อบุคคลจำนวนหนึ่งที่มากพอควร (Significant Number of People) ในวิถีทางที่ไม่พึงปรารถนา (In Ways Considered Undesirable) และมีความรู้สึกว่าจะแก้ไขในรูปการกระทำร่วมกัน (Through Collective Social Action) เพื่อให้ปัญหานั้นบรรเทาเบาบางลงหรือทำให้ดีขึ้น

จากความหมายของคำว่า “ปัญหาสังคม” เมื่อนำมาพิจารณาแล้วพบว่าปัญหาสังคมที่มีลักษณะที่สำคัญ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันดังนี้ (รัชนีกร ทองสุชาติ, 2546 : 31 - 32)

1. เป็นสภาวะการณ์ที่มีผลกระทบต่อคนจำนวนมาก
2. เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่พิจารณาเห็นว่าเป็นสภาวะการณ์ที่ไม่พึงปรารถนา
3. เป็นสภาวะการณ์ที่สังคมเห็นว่าสามารถปรับปรุงแก้ไขให้หมดไปหรือให้บรรเทาลงได้
4. เป็นสภาวะการณ์ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายในสังคมเพื่อช่วยกันแก้ปัญหา

1.1 การศึกษาปัญหาสังคม

การศึกษาปัญหาสังคม จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลนั้นเชื่อถือได้ถูกต้องเที่ยงตรงที่สุดวิธีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์นั้น แยกออกเป็นขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1.1.1 กำหนดปัญหา (The Problem) ตัวอย่างของปัญหาสังคมที่เราอาจนำมาศึกษา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม ฯลฯ

1.1.2 การตั้งสมมุติฐาน (Formulating Hypothesis) เราอาจตั้งสมมุติฐานว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ๆ เนื่องจากสาเหตุใดบ้าง เช่น ปัญหาโสเภณี อาจมีสาเหตุมาจาก

- 1) ความผิดปกติของต่อมเพศ (Gonad)
- 2) ความยากจน
- 3) ความโง่เขลา

1.1.3 การรวบรวมข้อมูล (Collecting Data) เมื่อตั้งสมมุติฐานแล้วก็รวบรวมข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกต

1.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) เมื่อได้ข้อมูลต่าง ๆ แล้วก็นำเอาข้อมูลที่มีเหตุผล มีหลักฐานอ้างอิงที่มีความเชื่อถือได้ มาวิเคราะห์และสรุปออกมาเป็นคำอธิบายเพื่อหาข้อเท็จจริงหรือหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา

1.1.5 สรุปผลและเสนอรายงาน (Interpretation and Research Report) เมื่อได้ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าแล้ว ผู้ศึกษาต้องสรุปผลการศึกษาค้นคว้าและเขียนไปตามที่ได้ค้นพบ โดยไม่มีอคติหรือเพิ่มเติมความรู้สึกลงไป (รัชนีกร ทองสุชาติ, 2546 : 41-43)

1.2 สาเหตุของปัญหาสังคม

สาเหตุของปัญหาสังคมมีปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนสัมพันธ์กัน แต่บางครั้งก็อาจไม่เห็นชัดหรือทราบได้แน่นอน ดังนั้นการเข้าใจถึงปัญหาสังคมจะสนใจเฉพาะสาเหตุใด

สาเหตุหนึ่ง โดยเฉพาะไม่ได้ ต้องตรวจสอบสาเหตุในหลาย ๆ ด้าน เพราะอาจมีสาเหตุหลายอย่าง เกี่ยวโยงกันจนทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นได้

การพิจารณาสาเหตุปัญหาสังคม อาจพิจารณาได้ 3 ทาง (รัชนิกร ทองสุชาติ. 2546 : 23-27) คือ

1.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social change)

1.2.2 ความไม่เป็นระเบียบในสังคม (Social disorganization)

1.3.3 บุคลิกภาพ (Personality) หรือพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้

1.3 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social change)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมที่มีการจัดระเบียบจะมีผลต่อพื้นฐานของ โครงสร้างทั้งหมด รวมทั้งมีผลต่อกลุ่มคนและบุคคล และถ้าประชากรส่วนใหญ่ไม่สามารถ เปลี่ยนแปลงหรือปรับตัวได้ภายในเวลาที่ต้องการก็จะเกิดปัญหาการปรับตัวเข้ากับสังคมไม่ได้ (Social Maladjustment) และจากการปรับตัวไม่ได้นี้เองทำให้เกิดปัญหาสังคม (วราภรณ์ สืบสทการณ. 2545 : 17)

1.4 ที่มาของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1.4.1 การเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรม การปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้เปลี่ยนจากการ ใช้เครื่องมือแบบง่าย ๆ มาใช้เครื่องจักรแทน เครื่องจักรกลจะช่วยในการเพิ่มผลผลิต และชนิดของ สินค้าที่ออกมาจำหน่าย มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

1) การเปลี่ยนแปลงกระบวนการและวิธีการในการผลิต เนื่องจากระบบโรงงานมี การขยายตัวและเจริญอย่างรวดเร็ว และระบบโรงงานนี้ไม่จำเป็นต้องอาศัยคนงานจำนวนมากมี เพียงผู้ดำเนินการและผู้ควบคุมเครื่องจักรเท่านั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการที่เครื่องจักรมีประสิทธิภาพ เป็นการช่วยเพิ่มผลผลิตออกสู่ท้องตลาด สิ่งก็ตามมากคือสินค้าผลิตมากเกินไปทำให้คนนับพันต้อง วางงาน

2) การเปลี่ยนแปลงเรื่องความเป็นเจ้าของและการควบคุม โดยมารวมธุรกิจเข้า เป็นรูปบริษัท การรวมตัวเช่นนี้เป็นการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คนงานมีสภาพไม่ต่าง ไปจากเครื่องจักร เจ้าของมุ่งสนใจแต่ความมั่นคงในการลงทุน ผลประโยชน์ที่จะได้รับ ทำให้ กลายเป็นการทำลายความเจริญก้าวหน้าและการอยู่รอดของบริษัทย่อย ๆ ทำให้เกิดปัญหาการขัดแย้ง ระหว่างกลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่งความเท่าเทียมกันการเศรษฐกิจและความมั่นคง

1.4.2 การอพยพ คือ จำนวนคนที่อพยพจากชนบทเข้ามาทำงานในเมือง ส่วน ทางด้านเกษตรกรรมก็เริ่มมีการใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคน จากการเปลี่ยนแปลงทางด้าน อุตสาหกรรมทำให้คนอพยพมากขึ้นและด้วยการคมนาคมและการขนส่งที่สะดวกสบายทำให้มี

การอพยพโยกย้ายถิ่นฐานง่ายและรวดเร็วขึ้น ยังมีการอพยพเคลื่อนย้ายมากเท่าไรความสัมพันธ์ใกล้ชิดแบบชนบทจะลดน้อยลง

1.4.3 เมืองและสังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ เมืองใหญ่ ๆ ในสังคมปัจจุบันเกิดจากการความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ สิ่งเหล่านี้มีขึ้นเพื่อสนองความต้องการและความสะดวกสบายแก่ชีวิตประจำวันของคน

1.4.4 ค่านิยม คือ สิ่งที่สังคมหนึ่งเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การกระทำ น่ากระทำ หรือเห็นว่าถูกต้อง ซึ่งค่านิยมในปัจจุบันได้มีการย่ำคิด ๆ ในหลายเรื่องบุคคลจึงถูกบีบให้พยายามไขว่คว้าในสิ่งที่ตนหวัง บางคนทำดีเท่าไรก็ได้ดีก็ออกมาทำชั่ว

1.4.5 ปัญหาที่เกิดจากวิทยาการ วิทยาศาสตร์และวิทยาการได้ก่อให้เกิดมีพลเมืองมาก และยิ่งกว่านั้นได้ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่รุนแรง เนื่องจากความปรารถนาที่จะได้รับการบำบัดความต้องการทางด้านวัตถุ

1.5 ความไม่เป็นระเบียบในสังคม (Social disorganization)

คือ สังคมที่ไม่สามารถจะควบคุมสมาชิกของสังคมให้ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้ ความเป็นระเบียบนี้ไม่ใช่เกิดจากการใช้อำนาจแต่เป็นการยอมรับกฎเกณฑ์ร่วมกัน ปกติความต้องการหรือความรู้สึกของคนย่อมเปลี่ยนแปลงได้เสมอ และมักจะไปขัดแย้งกับกฎเกณฑ์เก่า ๆ ของสังคมและเมื่อต้องเผชิญกับความต้องการใหม่ซึ่งไม่สอดคล้องกับระเบียบแบบแผนเก่า ๆ ก็ก่อให้เกิดปัญหาสังคม นอกจากนี้ความขัดแย้งระหว่างกฎเกณฑ์ของสังคมกับความต้องการอาจไม่ใช่พื้นฐานที่ทำให้สังคมไม่เป็นระเบียบแต่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมแตกแยกได้

1.6 บุคลิกภาพ (Personality) หรือพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้

บุคคลเกิดมาจะมีลักษณะที่เป็นตัวของตัวเอง โดยเฉพาะไม่ซ้ำแบบกับใคร และบุคลิกภาพจะพัฒนาไปพร้อมกับการพัฒนาทางกาย อารมณ์และด้านอื่น ๆ ของจิตใจ ถึงแม้ว่าบุคคลจะมีลักษณะทางกายเหมือนกันการเรียนรู้ก็ไม่เหมือนกันแม้จะมีสภาพแวดล้อมอย่างเดียวกัน บุคลิกภาพจึงขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่แตกต่างกันไป ซึ่งสังคมจะเป็นผู้ถ่ายทอดสมาชิกจะเรียนรู้และปฏิบัติตาม โดยบุคลิกภาพของบุคคลจะดีหรือเลวแค่ไหนขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม ธรรมเนียมและวัฒนธรรมในสังคมนั้น ๆ การที่บุคคลมีบุคลิกภาพผิดแผกไปจากกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด อาจเกิดจากความต้องการทางด้านอารมณ์บางอย่าง เช่น เด็กที่มาจากบ้านแตกแยก มีจิตใจไม่มั่นคงต้องการความรัก ความอบอุ่น บางครั้งจึงอาจหาทางชดเชยด้วยการหาความรักจากนอกบ้าน โดยเฉพาะถ้าเพื่อน ไม่ดี เพื่อนก็จะพาไปในทางที่เสื่อมเสีย เช่น ลักขโมย เสพยาเสพติด เป็นต้น (วราภรณ์ สืบสหากรณ์. 2545 : 22 - 33)

2. ความสำคัญและความจำเป็นในการตระหนักถึงประเด็นปัญหาทางสังคม

การศึกษาคือ การสร้างสม ถ้ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้เกิดความเจริญ ต้องมีความต่อเนื่อง มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขระบบเสมอ ทำให้เกิดความคิด โน้มน้าวทำให้เกิดประกายใจและพัฒนาความสามารถรวมทั้งการสร้างทัศนคติแบบความประพฤติ การศึกษาปัญหาสังคมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เรื่องราว สถานการณ์การเกิดแนวทางแก้ไขปัญหาสังคม พร้อมกันนั้นเป็นการพัฒนาสังคมของชาติด้วย

การศึกษาปัญหาสังคม แบ่งหมวดหมู่ใหญ่ ๆ ได้ดังนี้ คือ

1. การศึกษากับปัญหาทางสังคม วัฒนธรรมและอื่น ๆ
2. การศึกษากับปัญหาทางการเมือง
3. การศึกษากับปัญหาทางเศรษฐกิจ

การศึกษากับปัญหาสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ชีววิทยา

การที่บุคคลอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นพวก เป็นคณะ มีการพึ่งพาอาศัยกัน รู้จักผูกพันกันนั้นเรียกว่าสังคม การที่บุคคลอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากย่อมก่อให้เกิดปัญหาขึ้น นอกจากนี้การที่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับชาวต่างชาติมากขึ้นทำให้วัฒนธรรมตะวันตกมีอิทธิพลต่อสังคมไทยอย่างมาก จะเห็นได้จากการแต่งกายของเด็กวัยรุ่น กริยามารยาท การวางตัวในสังคมกับผู้อาวุโส นอกจากนี้ยังแทรกเข้ามาในรูปแบบของภาษา การกีฬา ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้วัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป คือ ความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม เมื่อศีลธรรมพบกับความเสื่อมโทรมในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผลเสีย ที่ตามมาคือปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาโสเภณี ปัญหายาเสพติด ปัญหาที่อยู่อาศัย เป็นต้น (รัชนีกร ทองสุชาติ. 2546 : 4 - 5)

3. เอกสารเกี่ยวกับปัญหาสังคม

3.1 ความหมายของปัญหาสังคม (Social Problems)

นักสังคมวิทยาส่วนมากมีความเห็นว่า ปัญหาสังคมคือสภาวะการณ์ (Condition) ที่มีผลกระทบต่อประชาชนส่วนมาก ประชาชนมองเห็นสภาวะการณ์นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ต้องการให้เกิดขึ้น และเห็นว่าสามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการกระทำร่วมกัน

ฮอร์ตัน และ ลีส (Horton & Less. 1994 : 7) กล่าวว่าไว้ว่า ปัญหาสังคมเป็นภาวะที่กระทบกระเทือนบุคคลจำนวนหนึ่งที่มาพอสมควร ในวิถีทางที่ไม่พึงปรารถนา และมีความรู้สึกว่าจะควรมีการกระทำร่วมกันบางอย่าง

แลปป์ และ ซีลนิก (Raab & Selznick, 1994 : 7) เห็นว่า ปัญหาสังคมมีส่วนเกี่ยวข้องกับความรู้สึกหรือความต้องการขั้นมูลฐานของสังคม เนื่องมาจากคนในสังคมไม่ยอมปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์หรือบรรทัดฐานที่สังคมกำหนด

เบคเกอร์ (Becker, 1994 : 7) เห็นว่า ปัญหาสังคมเป็นสภาวะอย่างหนึ่ง (Condition) ซึ่งคนจำนวน มากพอสมควรเห็นว่าเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคมบางประการที่พวกเขา ยึดมั่น สรุปได้ว่า ปัญหาสังคมเป็นสภาวะการณ์ (Condition) ที่ กระทบกระเทือนต่อบุคคลจำนวน หนึ่งซึ่งมากพอควร (Significant Number of People) ในวิถีทางที่ไม่พึงปรารถนา (In Ways Considered Undesirable) และมีความรู้สึกว่าจะแก้ไขในรูปการกระทำร่วมกัน (Through Collective Social Action) เพื่อให้ปัญหานั้นบรรเทาเบาบางลงหรือทำให้ดีขึ้น (วารสาร สืบสหการณ์. 2545 : 7 - 9)

จากความหมายของคำว่า “ปัญหาสังคม” เมื่อนำมาพิจารณาแล้วพบว่าปัญหาสังคมที่มี ลักษณะที่สำคัญ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันดังนี้ (รัชนิกร ทองสุคดี, 2546 : 31 - 32)

1. เป็นสภาวะการณ์ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อคนจำนวนมาก
2. เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่พิจารณาเห็นว่าเป็นสภาวะการณ์ที่ไม่พึงปรารถนา
3. เป็นสภาวะการณ์ที่สังคมเห็นว่าสามารถปรับปรุงแก้ไขให้หมดไปหรือให้ บรรเทาลง ได้
4. เป็นสภาวะการณ์ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายในสังคมเพื่อ ช่วยกันแก้ปัญหา

3.1.1 การศึกษาปัญหาสังคม

การศึกษาปัญหาสังคม จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าและการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีการวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลนั้นเชื่อถือได้ถูกต้องเที่ยงตรงที่สุด วิธีการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์นั้น แยกออกเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

- 1) กำหนดปัญหา (The Problem) ตัวอย่างของปัญหาสังคมที่เราจะนำมา ศึกษา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม ฯลฯ
- 2) การตั้งสมมุติฐาน (Formulating Hypothesis) เราอาจตั้งสมมุติฐานว่าปัญหา ที่เกิดขึ้นนั้น ๆ เนื่องมาจากสาเหตุใดบ้าง เช่น ปัญหาโสเภณี อาจมีสาเหตุมาจาก
 - 2.1) ความผิดปกติของต่อมเพศ (Gonad)
 - 2.2) ความยากจน
 - 2.3) ความโง่เขลา

3) การรวบรวมข้อมูล (Collecting Data) เมื่อตั้งสมมุติฐานแล้วก็รวบรวมข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกต

4) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) เมื่อได้ข้อมูลต่าง ๆ แล้วก็นำเอาข้อมูลที่มีเหตุผล มีหลักฐานอ้างอิงที่มีความเชื่อถือได้ มาวิเคราะห์และสรุปออกมาเป็นคำอธิบายเพื่อหาข้อเท็จจริงหรือหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา

5) สรุปผลและเสนอรายงาน (Interpretation and Research Report) เมื่อได้ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าแล้ว ผู้ศึกษาต้องสรุปผลการศึกษาค้นคว้าและเขียนไปตามที่ได้ค้นพบ โดยไม่มีอคติหรือเพิ่มเติมความรู้สึกลงไป (รัชนีกร ทองสุขดี. 2546 : 41-43)

3.2 สาเหตุของปัญหาสังคม

สาเหตุของปัญหาสังคมมีปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนสัมพันธ์กัน แต่บางครั้งก็ไม่อาจเห็นชัดหรือทราบได้แน่นอน ดังนั้นการเข้าใจถึงปัญหาสังคมจะสนใจเฉพาะสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง โดยเฉพาะไม่ได้ ต้องตรวจสอบสาเหตุในหลาย ๆ ด้าน เพราะอาจมีสาเหตุหลายอย่างเกี่ยวโยงกันจนทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นได้

การพิจารณาสาเหตุปัญหาสังคม อาจพิจารณาได้ 3 ทาง (วรารณณ์ สืบสหการณณ์. 2545 : 16 –17) คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social change)
2. ที่มาของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
3. ความไม่เป็นระเบียบในสังคม (Social disorganization)

3.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social change)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมที่มีการจัดระเบียบจะมีผลต่อพื้นฐานของโครงสร้างทั้งหมด รวมทั้งมีผลต่อกลุ่มคนและบุคคล และถ้าประชากรส่วนใหญ่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือปรับตัวได้ภายในเวลาที่ต้องการก็จะเกิดปัญหาการปรับตัวเข้ากับสังคมไม่ได้ (Social maladjustment) และจากการปรับตัวไม่ได้นี้เองทำให้เกิดปัญหาสังคม (วรารณณ์ สืบสหการณณ์. 2545 : 17)

3.2.2 ที่มาของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1) การเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรม การปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้เปลี่ยนจากการใช้เครื่องมือแบบง่าย ๆ มาใช้เครื่องจักรแทน เครื่องจักรกลจะช่วยในการเพิ่มผลผลิต และชนิดของสินค้าที่ออกมาจำหน่าย มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

1.1) การเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการในการผลิต เนื่องจากระบบโรงงานมีการขยายตัวและเจริญอย่างรวดเร็ว และระบบโรงงานนี้ไม่จำเป็นต้องอาศัยคนงานจำนวนมาก

มากมีเพียงผู้ดำเนินการและผู้ควบคุมเครื่องจักรเท่านั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการที่เครื่องจักรมีประสิทธิภาพเป็นการช่วยเพิ่มผลผลิตออกสู่ท้องตลาด สิ่งที่มาคือสินค้าผลิตมากเกินไปทำให้คนนับพันต้องว่างงาน

1.2) การเปลี่ยนแปลงเรื่องความเป็นเจ้าของและการควบคุมโดยมารวมธุรกิจเข้าเป็นรูปบริษัท การรวมตัวเช่นนี้เป็นการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คนงานมีสภาพไม่ต่างไปจากเครื่องจักร เจ้าของมุ่งสนใจแต่ความมั่นคงในการลงทุน ผลประโยชน์ที่จะได้รับ ทำให้กลายเป็นการทำลายความเจริญก้าวหน้าและการอยู่รอดของบริษัทย่อย ๆ ทำให้เกิดปัญหาการขัดแย้งระหว่างกลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่งความเท่าเทียมกันการเศรษฐกิจและความมั่นคง

2) การอพยพ คือ จำนวนคนที่อพยพจากชนบทเข้ามาทำงานในเมือง ส่วนทางด้านเกษตรกรรมก็เริ่มมีการใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคน จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านอุตสาหกรรมทำให้คนอพยพมากขึ้นและด้วยการคมนาคมและการขนส่งที่สะดวกสบายทำให้มีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานง่ายและรวดเร็วขึ้น ยังมีการอพยพเคลื่อนย้ายมากเท่าไรความสัมพันธ์ใกล้ชิดแบบชนบทจะลดน้อยลง

3) เมืองและสังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ เมืองใหญ่ ๆ ในสังคมปัจจุบันเกิดจากการความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ สิ่งเหล่านี้มีขึ้นเพื่อสนองความต้องการและความสะดวกสบายแก่ชีวิตประจำวันของคน

4) ค่านิยม คือ สิ่งที่สังคมหนึ่งเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การกระทำ น่ากระทำหรือเห็นว่าถูกต้อง ซึ่งค่านิยมในปัจจุบันได้มีการยึดถือ ๆ ในหลายเรื่องบุคคลจึงถูกบีบให้พยายามไขว่คว้าในสิ่งที่ตนหวัง บางคนทำดีเท่าไรก็ได้ดีก็ออกมาทำชั่ว

5) ปัญหาที่เกิดจากวิทยาการ วิทยาศาสตร์และวิทยาการ ได้ก่อให้เกิดมีผลเมืองมาก และยิ่งกว่านั้นได้ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่รุนแรง เนื่องจากความปรารถนาที่จะได้รับการบำบัด

ความต้องการทางด้านวัตถุ

3.2.3 ความไม่เป็นระเบียบในสังคม (Social disorganization) คือ สังคมที่ไม่สามารถจะควบคุมสมาชิกของสังคมให้ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้ ความเป็นระเบียบนี้ไม่ใช่เกิดจากการใช้อำนาจแต่เป็นการยอมรับกฎเกณฑ์ร่วมกันปกติความต้องการหรือความรู้สึกของคนยอมเปลี่ยนแปลงได้เสมอ และมักจะไปขัดแย้งกับกฎเกณฑ์เก่า ๆ ของสังคมและเมื่อต้องเผชิญกับความต้องการใหม่ซึ่งไม่สอดคล้องกับระเบียบแบบแผนเก่า ๆ ก็ก่อให้เกิดปัญหาสังคม นอกจากนี้ความขัดแย้งระหว่างกฎเกณฑ์ของสังคมกับความต้องการอาจไม่ใช่พื้นฐานที่ทำให้สังคมไม่เป็นระเบียบแต่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมแตกแยกได้

3.2.4 บุคลิกภาพ (Personality) หรือพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ บุคคลเกิดมาจะมีลักษณะที่เป็นตัวของตัวเอง โดยเฉพาะไม่ซ้ำแบบกับใคร และบุคลิกภาพจะพัฒนาไปพร้อมกับการพัฒนาทางกาย อารมณ์และด้านอื่น ๆ ของจิตใจ ถึงแม้ว่าบุคคลจะมีลักษณะทางกายเหมือนกัน การเรียนรู้ก็ไม่เหมือนกันแม้จะมีสภาพแวดล้อมอย่างเดียวกันบุคลิกภาพจึงขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่แตกต่างกันไป ซึ่งสังคมจะเป็นผู้ถ่ายทอด สมาชิกจะเรียนรู้และปฏิบัติตาม โดยบุคลิกภาพของบุคคลจะดีหรือเลวแค่ไหนขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม ธรรมเนียมและวัฒนธรรมในสังคมนั้น ๆ การที่บุคคลมีบุคลิกภาพผิดแผกไปจากกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด อาจเกิดจากความต้องการทางด้านอารมณ์บางอย่าง เช่น เด็กที่มาจากบ้านแตกแยก มีจิตใจ ไม่นั่นคงต้องการความรัก ความอบอุ่น บางครั้งจึงอาจจะหาทางชดเชยด้วยการหาความรักจากนอกบ้าน โดยเฉพาะถ้าเพื่อนไม่ดี เพื่อนก็จะพาไปในทางที่เสื่อมเสีย เช่น ลักขโมย เสพยาเสพติด เป็นต้น (วรภรณ์ สืบสหการณ. 2545 : 22 - 33)

3.3 ความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาปัญหาทางสังคม

การศึกษา คือ การสร้างสม ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้เกิดความเจริญ ต้องมีความต่อเนื่อง มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขระบบเสมอ ทำให้เกิดความคิด ไน้มน้าวทำให้เกิดประกายใจ และพัฒนาความสามารถรวมทั้งการสร้างทัศนคติแบบความประพฤติ การศึกษาปัญหาสังคมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เรื่องราว สถานการณ์การเกิดแนวทางแก้ไขปัญหาสังคม พร้อมกันนั้นเป็นการพัฒนาสังคมของชาติด้วย

3.3.1 การศึกษากับปัญหาทางสังคม วัฒนธรรมและอื่น ๆ

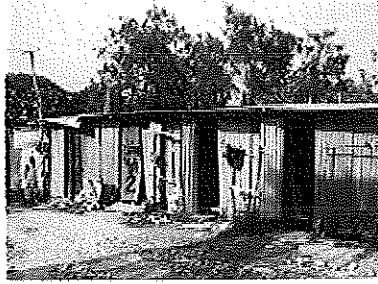
การที่บุคคลอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นพวก เป็นคณะ มีการพึ่งพาอาศัยกัน รู้จักผูกพันกันนั้นเรียกว่าสังคม การที่บุคคลอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากย่อมก่อให้เกิดปัญหาขึ้น นอกจากนี้การที่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับชาวต่างชาติมากขึ้นทำให้วัฒนธรรมตะวันตกมีอิทธิพลต่อสังคมไทยอย่างมาก จะเห็นได้จากการแต่งกายของเด็กวัยรุ่น กิริยามารยาท การวางตัวในสังคมกับผู้อาวุโสนอกจากนี้ยังแทรกเข้ามาในรูปแบบของภาษา การกีฬา ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป คือ ความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม เมื่อศีลธรรมพบกับความเสื่อมโทรมในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผลเสีย ที่ตามมาคือปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาโสเภณี ปัญหายาเสพติด ปัญหาที่อยู่อาศัย เป็นต้น (รัชนีกร ทองสุชาติ. 2546 : 4 - 5)

4. เนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาสังคม

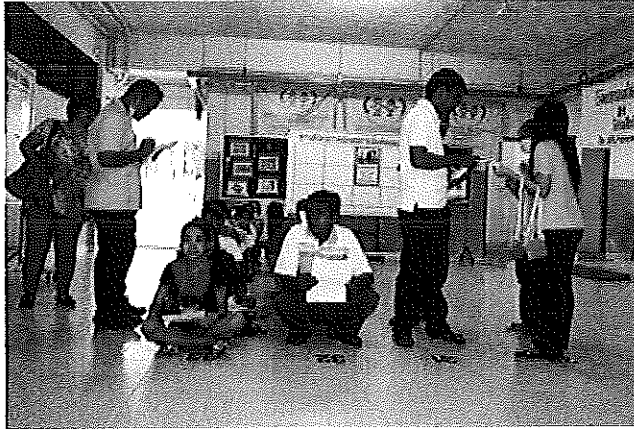
4.1 ปัญหาแรงงานต่างด้าว

แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ในปัจจุบัน ได้สร้างผลกระทบให้เกิดขึ้น ในสังคมไทย โดยสามารถแบ่งได้ เป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1.1 ผลกระทบทางสังคม อาทิ ปัญหาด้านอาชญากรรมและยาเสพติด เป็นที่ทราบกันดีว่า การมีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายจำนวนมาก ทำให้เกิดการแย่งงานกันเองระหว่างแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายด้วยกัน แรงงานต่างด้าวบางส่วนว่างงาน จึงมักพบว่า มีการลักทรัพย์เกิดขึ้นในชุมชนที่มีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายอยู่จำนวนมาก บ่อยครั้งมีการทะเลาะวิวาทจากการดื่มสุราและมีการลักทรัพย์จากร้านค้าและชุมชนไทย ทำให้คนไทยบางส่วนเกิดความหวาดระแวงและหวาดกลัวภัยจากการที่แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย อยู่ในชุมชน นอกจากนี้ สิ่งที่เกิดขึ้นกับชุมชนอีกประการที่เห็นได้ชัดเจน คือ เรื่องสิ่งแวดล้อม มีขยะมาก ชุมชนสกปรกขึ้นเพราะความไม่มีระเบียบของแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ปัญหา การลักลอบเข้าเมือง การเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะ พม่า ลาวและกัมพูชา ที่เข้ามาในประเทศไทยมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี จากสถิติผู้ต้องขังชาวต่างชาติที่ถูกจับเนื่องจากเข้าเมืองผิดกฎหมายหรือกระทำความผิดในคดีต่าง ๆ และกำลังรอการส่งกลับหรือผลักดันออกนอกประเทศในแต่ละปี มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้น โดยมีผู้ต้องขังชาวพม่า มีจำนวนมากที่สุดมา โดยตลอดรองลงมา คือ กัมพูชา และลาว ตามลำดับ ปัจจุบัน คาดว่ามีผู้ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายที่ยังไม่มาจดทะเบียนประมาณ 1 – 1.5 ล้านคน ครึ่งหนึ่งของคนกลุ่มนี้เป็นผู้หญิงและเด็กที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ปัญหาด้านการศึกษา โอกาสในการศึกษาของเด็กในครอบครัวแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่จะได้รับการศึกษามีอยู่ 2 ลักษณะคือ การศึกษาจากชั้นเรียนที่ไม่เป็นทางการที่จัดขึ้นกันเอง ในกลุ่มแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย และการได้เข้าเรียนในสถานศึกษาของไทย แต่การที่ลูกของแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเหล่านี้จะได้รับการศึกษาเหมือนเด็กไทยนั้น เป็นไปได้ยาก เนื่องจากสถานศึกษาหลายแห่งอ้างว่าเด็กไม่มีสัญชาติไทย ขณะเดียวกันการเปิดโอกาสให้เด็กต่างด้าวเข้าสู่ระบบการศึกษาของไทย ก็จะมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางการศึกษาของเด็กไทยด้วย

4.1.2 ผลกระทบทางด้านสาธารณสุข แรงงานต่างด้าวบางส่วน ได้เป็นพาหนะนำโรคใหม่ ๆ เข้ามาในประเทศไทย ถึงแม้ว่าแรงงานต่างด้าวที่ขึ้นทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายจะได้รับการตรวจสุขภาพและค้นหาโรคจากหน่วยงานสาธารณสุขของจังหวัดและได้รับบัตรประกันสุขภาพ แต่ก็ยังมีจำนวนน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายและไม่ขึ้นทะเบียน แรงงานต่างด้าวที่ยังไม่ขึ้นทะเบียนกลุ่มนี้ สร้างปัญหาและผลกระทบในด้านสาธารณสุขต่อประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีความยากลำบากในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข และการรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ อันก่อให้เกิดผลกระทบในแง่ลบแก่สถานะสุขภาพอนามัยต่อแรงงานต่างด้าว เช่น การแพร่ระบาดของหรือการกระจายโรคติดต่อที่สำคัญ จากรายงานการศึกษาเรื่องความต้องการจ้างแรงงานอพยพต่างชาติในประเทศไทยปี 2546 – 2549 โดยสถาบันเอเชียศึกษา สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม พบว่า แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายส่วนหนึ่งเป็นโรคติดต่อและเจ็บป่วยด้วยโรคที่ประเทศไทยเคยควบคุมได้แล้ว มีการตรวจพบโรคต่าง ๆ ดังนี้ มาเลเรีย วัณโรค เหาซ้าง ไข้เลือดออก โรคเรื้อน และไข้กาฬหลังแอ่น ซึ่งหากไม่มีการควบคุมให้ดีขึ้น อาจทำให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคเหล่านี้ในประเทศไทยอีกครั้ง ผลกระทบต่อรายจ่ายทางด้านสาธารณสุขหรืองบประมาณที่รัฐต้องเสียไปในการดูแลปัญหาเหล่านี้ หรืออาจกล่าวได้ว่ารัฐ ต้องแบ่งปันทรัพยากรของคนไทยในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมดูแลและการป้องกันโรค ได้แก่ บุคลากรทางการแพทย์ อุปกรณ์ เวชภัณฑ์ ค่าใช้จ่ายและเวลาในการออกติดตามในการแก้ปัญหาด้านสาธารณสุขของแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะจังหวัดบริเวณชายแดน จะแบกรับภาระสูงเพราะมีผู้มาใช้บริการมาก

4.1.3 ผลกระทบด้านความมั่นคง การที่มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยผิดกฎหมายเป็นจำนวนมาก กระจายกระจายตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ โดยไม่ทราบจำนวนและที่พักอาศัยของแรงงานต่างด้าวทั้งหมดที่มีอยู่แท้จริง แต่มีการประมาณว่าแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่อยู่ในประเทศไทยน่าจะมีไม่ต่ำกว่า 2 ล้านคน ในขณะที่การบริหารแรงงานต่างด้าวยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นปัญหาแรงงานต่างด้าวจึงย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายสัญชาติพม่า มีการจ้างทำงานหนาแน่นมากที่สุดบริเวณชายแดนที่ติดต่อกับประเทศพม่า ได้แก่ จังหวัดตาก เชียงใหม่ และระนอง ลงมาจนถึงบริเวณพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง ซึ่งเป็นศูนย์รวมเศรษฐกิจของประเทศและเป็นแหล่งอุตสาหกรรมแบบเข้มข้น ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายผลักดันแรงงานต่างด้าวแต่ก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะถึงแม้จะสามารถผลักดันคนต่างด้าวกลับไปได้ ไม่นาน คนเหล่านั้นก็เดินทางกลับเข้ามาในประเทศไทยอีก นอกจากนี้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายยังมีที่อยู่ไม่ถาวร มีการเคลื่อนย้ายเข้าออกระหว่างประเทศ

แรงงานต่างด้าวในประเทศไทยที่เป็นประเด็นปัญหาใหญ่อยู่ในปัจจุบันนี้ ก็คือแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย จากปัญหาการขาดแคลนแรงงานในประเทศไทยและความแตกต่างกัน ในทางเศรษฐกิจ กลายเป็นปัจจัยดึงดูดแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมือง โดยผิดกฎหมาย ถึงแม้ว่าแรงงานต่างด้าวเหล่านี้จะเป็นประโยชน์และมีความจำเป็นสำหรับประเทศไทยอยู่พอสมควรก็ตาม แต่จำนวนแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่ได้หลั่งไหลเข้ามาอย่างมากมาย ได้ก่อให้เกิดปัญหาและเกิดผลกระทบต่าง ๆ ในสังคมไทยเป็นอย่างมาก

4.2 ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ

ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศเด็ก เรื่องน่าสลดใจของเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ ปรากฏอยู่ในสื่ออย่างต่อเนื่อง “เด็กชายถูกล่วงเกินทางเพศในร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่” “เด็กหญิง

วัย 4 ขวบถูกพ่อเลี้ยงข่มขืน” และข่าวช็อคโลกที่เกิดขึ้นในออสเตรเลียอย่าง “เด็กสาวถูกพ่อกักขัง และข่มขืนจนมีลูกด้วยกัน 7 คน”

กรณีเหล่านี้ เป็นตัวอย่างของการละเมิดสิทธิเด็กในยุคข้อมูลข่าวสารที่ซับซ้อน และมีหลาย รูปแบบ ไม่มีใครทราบว่าทำไมปรากฏเป็นข่าวนั้นมีอีกมากน้อยเท่าไร ทำให้มีคำถามว่า เราจะมีแนวทางในการช่วยเหลือและป้องกันปัญหาเหล่านี้ได้หรือไม่

การทำความเข้าใจกับปัญหาดังกล่าว จำเป็นที่สังคมควรเข้าใจถึงความสำคัญของการละเมิดสิทธิเด็ก งานวิจัยต่าง ๆ บ่งชี้ว่า การล่วงละเมิดทางเพศนั้น ก่อให้เกิดผลกระทบตามมา อย่างรุนแรงต่อร่างกายและจิตใจของเด็ก และมีผลต่อเนื่องถึงครอบครัวและสังคม นำไปสู่วงจรอุบาทว์ของปัญหาสังคมที่ไม่สิ้นสุด

รายงานจากสหประชาชาติ ถึงสถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กทั่วโลกเมื่อปี 2006 โดยศาสตราจารย์ Paulo Pinheiro ระบุว่า ปัญหาการละเมิดทางเพศต่อเด็กมีอย่างแพร่หลาย พบได้ในสังคมต่าง ๆ ทั่วโลก การล่วงเกินทางเพศไม่ใช่ข้ออ้างในการแสดงความรักความเอ็นดู หรือเป็นวิธีเลี้ยงดูเด็กที่สังคมยอมรับได้ ในประเทศไทยเองมีการรายงานถึงสถานการณ์การละเมิดสิทธิเด็กที่รุนแรงและแพร่หลายมานาน และเมื่อไม่กี่ปีมานี้ รัฐได้ออกกฎหมายคุ้มครองเด็ก คือ พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อมุ่งให้รัฐรับผิดชอบและคุ้มครองให้เด็กปลอดภัยจากการกระทำรุนแรง หรือ การกระทำอันมิชอบทั้งปวง ไม่ว่าจะเจตนาหรือละเลยระหว่างการดูแลของผู้ปกครองหรือผู้ดูแล

แน่นอนว่า การป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ดีกว่าการปล่อยให้ปัญหาแล้ว จึงแก้ไข นโยบายของรัฐที่เอาจริงเอาจังในการส่งเสริมความแข็งแกร่งของสถาบันครอบครัว รวมทั้งความพยายามจากหลาย ๆ ฝ่ายและองค์กรต่าง ๆ การช่วยรณรงค์ให้ตระหนักถึงความสำคัญ ของปัญหา การมีมาตรการเฝ้าระวัง การสร้างชุมชนและประชาสังคมที่เข้มแข็งและหลากหลาย น่าจะช่วยป้องกันปัญหาได้ในระยะยาว

เด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นปัญหาที่รุนแรงของสังคม จำเป็นที่ทุกคนควรให้ความสนใจอย่างจริงจัง มีนโยบาย-มาตรการการช่วยเหลืออย่างเข้าใจและจริงจัง จะช่วยป้องกันไม่ให้เด็กกลายเป็นปัญหาสังคมต่อไปในอนาคต

ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศเด็กเป็นปัญหาสิทธิของเด็กซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิ และเสรีภาพทางด้านร่างกาย และจิตใจของเด็ก เด็กในที่นี่ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า สิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส (มาตรา 4 พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ 2546) ทำไมเด็กเหล่านี้ถึงได้เป็นฝ่ายถูกกระทำ? แน่ใจเพราะผู้กระทำนั้น ไม่สามารถยับยั้งชั่งใจตนเอง จิตใจวิปริต หมกมุ่น มีความต้องการทางเพศ แต่แสดงออกมาไม่ถูกต้องเหล่านี้ เป็นต้น

ซึ่งปัญหานี้เกิดขึ้นได้ทั้งกับเด็กผู้หญิง และเด็กผู้ชาย ถึงแม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ 2546 ออกมาบังคับใช้แล้วก็ตาม แต่ทำไมคนเหล่านี้ถึงยังกล้าทำผิด หรือจะไม่รู้กฎหมาย หรือบทลงโทษทางกฎหมายยังไม่รุนแรง ซึ่งข้าพเจ้าคิดว่าปัญหานี้จะไม่เกิดขึ้นเลยถ้าทุกคนมีจิตสำนึก

4.3 ปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก

การค้ำมนุษย์ที่เป็นเด็กและเยาวชน

4.3.1 ปัญหา เด็กและเยาวชนเป็นอนาคตของชาติ เป็นทรัพยากรมนุษย์อันมีค่าในการพัฒนาประเทศ และเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจซึ่งเป็นทั้งผู้บริโภคและผู้ผลิต แต่ในทางกฎหมายนั้น เด็กและเยาวชนเป็นบุคคลที่กฎหมายได้ให้การรับรองในสิทธิเช่นเดียวกับบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะเช่นกัน แม้ว่าจะมีความบกพร่องในการใช้ความสามารถทางนิติกรรมบางประการก็ตาม เด็กและเยาวชนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น ให้ผู้ใหญ่ได้รับฟัง มีสิทธิเสรีภาพที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ หรือทำอะไรก็ตามภายใต้กรอบของกฎหมายซึ่งให้สิทธิและคุ้มครองสิทธิของบุคคล อีกทั้งยังจำกัดขอบเขตการใช้สิทธิไว้ด้วยในโลกปัจจุบันปัญหาการละเมิดสิทธิพบเห็นได้ทั่วไปราวกับเป็นเรื่องปกติ มีข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ไม่เว้นแต่ละวัน อย่างเช่นผู้ที่กำลังมากกว่าใช้กำลังข่มเหงผู้มีกำลังน้อยกว่า การบังคับขู่เข็ญ โดยที่ผู้ถูกกระทำไม่ได้ยินยอม และการละเมิดต่อชีวิตร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน สิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การกระทำเหล่านั้นหากไม่มีกฎหมายเข้ามาควบคุม สังคมก็ไม่ต่างอะไรไปจากป่าที่ตัวที่แข็งแรงจึงจะอยู่รอด ในสังคมปัจจุบันมีกฎหมายคุ้มครองป้องกันให้ผู้อ่อนแอสามารถอยู่รอดร่วมสังคมกับผู้แข็งแรงกว่าได้อย่างสันติ ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดเด็กและเยาวชน” เป็นกลุ่มหนึ่งในผู้ถูกกระทำในฐานะผู้อ่อนแอในสังคม ด้วยเหตุที่ยังไม่รู้สำนึกเพียงพอรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ถูกทำให้กลัว หรือถูกบังคับให้กระทำด้วยความจำเป็น จึงทำให้เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อของภัยร้ายได้ง่าย เนื่องจากมีผู้ต้องการแสวงหาประโยชน์จากเด็กและเยาวชนมากขึ้น และใช้ข้อบกพร่องของเด็กและเยาวชนในการละเมิดสิทธิของพวกเขา จากปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้จากปัญหาการค้าแรงงานเด็ก ปัญหาการค้ำมนุษย์ และปัญหาโสเภณีเด็ก ซึ่งเป็นการริดรอนสิทธิในตัวของเด็กและเยาวชนที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับธุรกิจผิดกฎหมาย เพื่อความเป็นธรรมในสังคมเด็กและเยาวชนที่ถูกกระทำต้องได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิด้วยแต่ประเด็นคำถามที่น่าสนใจคือ กฎหมายสามารถคุ้มครอง เด็กและเยาวชนผู้ถูกละเมิดได้หรือไม่ เป็นสิ่งที่ท้าทายให้ศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้

4.3.2 ข้อเท็จจริง

กฎหมายที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในประเทศไทยนั้นมีอยู่หลายฉบับ โดยทุกฉบับมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน โดยมีกฎหมายดังต่อไปนี้

1) กฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ในกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศปรากฏมาตราเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนได้แก่มาตรา 40 (6) และมาตรา 52 โดยแต่ละมาตรามีสาระสรุปดังนี้ มาตรา 40 (6) บัญญัติไว้ว่า เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ บุคคลทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ได้รับการคุ้มครองในกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ

มาตรา 52 บัญญัติไว้ว่า เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ เด็กและเยาวชนมีสิทธิได้รับการคุ้มครองจากรัฐให้ปราศจากการใช้ความรุนแรง และการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว การแทรกแซงและการจำกัดสิทธิของเด็กและเยาวชนจะกระทำมิได้เว้นแต่กฎหมายจะกำหนดเฉพาะเพื่อสงวนและรักษาไว้ซึ่งสถานะหรือประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนนั้น

สรุปแล้วการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจะกระทำมิได้เว้นแต่จะมีกฎหมายได้ให้อำนาจไว้ แต่การจำกัดสิทธินั้นต้องเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเท่านั้น

2) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ได้มีการให้นิยามคำว่า “เด็ก” ตามมาตรา 4 ว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสและมีมาตรการปฏิบัติต่อเด็กที่สำคัญ ในหมวดที่ 2 โดยกำหนดหลักการสำคัญไว้ในมาตรา 22 ดังนี้

มาตรา 22 การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก ให้พิจารณาตามแนวทางที่กำหนดในกฎกระทรวงจากหลักการดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการจะปฏิบัติต่อเด็กนั้นจะต้องกระทำโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเสมอ ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายกว้างและเป็นบทกฎหมายยุติธรรมซึ่งต้องปรับใช้ในแต่ละกรณี จากการวิเคราะห์ความหมายของคำว่าประโยชน์สูงสุดของเด็กโดยนักวิชาการทางกฎหมายแล้ว ประโยชน์สูงสุดของเด็ก หมายถึง สิทธิต่าง ๆ ของเด็กที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่เด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสถานะทางสังคม ที่ทำให้เด็กนั้นมีความสุขในการดำเนินชีวิตและคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก รวมถึงพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็กอีกด้วย

มาตรา 23 ได้บัญญัติไว้ว่า ผู้ปกครองมีหน้าที่เลี้ยงดูอุปการะเด็ก ที่อยู่ภายใต้การปกครองของตนตามควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยไม่ต่ำกว่าที่มาตรฐานของกฎกระทรวงและคุ้มครองมิให้เด็กอยู่ในอันตรายทั้งทางร่างกายและจิตใจ

จากมาตรา 23 จะเห็นได้ว่าผู้ปกครองนั้นมีหน้าที่ต้องดูแลเด็กในความปกครองของตนให้ดี และไม่ควรรกระทำดังต่อไปนี้ การทอดทิ้งไว้ตามสถานที่รับเลี้ยง โดยมีเจตนาไม่รับกลับ หรือทิ้งไว้ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม จงใจละเลยไม่ทำให้สิ่งที่เป็นแก่การดำรงชีวิต สุขภาพอนามัยทำให้เกิดอันตรายแก่จิตใจและร่างกายของเด็ก ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะขัดขวางการเจริญเติบโตหรือเลี้ยงดูด้วยวิธีที่มีชอบ

มาตรา 26 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้

(1) กระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(2) จงใจหรือละเลยไม่ทำให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือการรักษาพยาบาลแก่เด็กที่อยู่ในความดูแลของตนจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(3) บังคับ ชูเจี๊ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด

(4) โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่นที่มีโชฎาติของเด็ก เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือ ได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว

(5) บังคับ ชูเจี๊ญ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กไปเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อนหรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทานหรือการกระทำผิด หรือกระทำด้วยประการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์ โดยมีชอบจากเด็ก

(6) ใช้ จ้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจมีผลกระทบต่อกรเจริญเติบโต หรือขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็ก

(7) บังคับ ชูเจี๊ญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กเล่นกีฬาหรือให้กระทำการใด เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางต่อการเจริญเติบโต หรือพัฒนาการของเด็กหรือมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก

(8) ใช้หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนัน ไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถานค้าประเวณีหรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า

(9) บังคับ ชูเจ็ญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะลามกอนาจาร ไม่ว่าจะเข้าไปเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด

(10) จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตามกฎหมายนั้นวิเคราะห้มาตรา 26 แล้วจะเห็นได้ว่า กฎหมายได้คุ้มครองสิทธิของเด็กจากการถูกละเมิดสิทธิต่าง ๆ จึงเป็นมาตราที่สำคัญมาตราหนึ่ง เนื่องจากการคุ้มครองนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กและมีผลเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติอื่น ๆ อย่างเช่น พระราชบัญญัติแรงงาน และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

3) พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

มาตรา 4 ได้มีการให้คำนิยามของคำว่าเด็กและเยาวชนแยกจากกัน โดยเด็กหมายความว่า บุคคลที่อายุเกิน 7 ปีแต่ไม่ถึง 14 ปีบริบูรณ์ ส่วนเยาวชนนั้นหมายถึง บุคคลที่มีอายุมากกว่า 14 ปีบริบูรณ์แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ นอกจากนั้นกฎหมายฉบับนี้ยังให้มีการจัดตั้งสถานพินิจเด็กและเยาวชน และการควบคุมประพฤติรวมทั้งการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน เพราะฉะนั้นเด็กที่กระทำความผิดจะถูกส่งไปยังสถานพินิจเพื่อคุมประพฤติ ได้รับการศึกษาและฝึกอาชีพเพื่อให้เมื่อได้ออกจากสถานพินิจแล้วจะได้ใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้

4.3.3 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก โดยไม่เลือกปฏิบัติกับเด็กทุกคนบนโลก ไม่ว่าจะเด็กคนนั้นจะสัญชาติ สีผิว เชื้อชาติ ศาสนาใดก็ตามหรือมีสถานะทางสังคม ทรัพย์สินหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างย่อมต้องได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียม โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นอันดับแรก กล่าวถึงการให้สิทธิแก่เด็กในการมีชีวิต อยู่รอดในสังคม การพัฒนาทางจิตใจและอารมณ์ รวมถึงสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของเด็กที่จะต้องให้ความสำคัญกับความคิดเหล่านั้น

ประเทศไทยในฐานะประเทศภาคีที่ได้ร่วมลงนามและให้สัตยาบัน

อนุสัญญาดังกล่าว ได้ดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญา โดยได้มีการปรับปรุงกฎหมายหลายฉบับที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสวัสดิภาพ สิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชน และที่สำคัญที่สุดก็คือ ประเทศไทยได้จัดให้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 เป็นฉบับใหม่ พ.ศ. 2553 ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในอนุสัญญามากขึ้น

4.3.4 การค้ำมนุษย์

การค้ำมนุษย์เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงและเป็นปัญหาในการบันทึกความมั่นคงของมนุษย์ การที่มองมนุษย์ผู้เป็นประธานแห่งสิทธิเป็นเพียงวัตถุที่ใช้ในการจำหน่ายจ่ายโอนเท่านั้น ซึ่งไม่ต่างอะไรกับแนวคิดในเรื่องทาส แม้ว่าปัจจุบันจะมีการล้มเลิกระบบทาสและให้สิทธิแก่มนุษย์ทุกคน แต่กระบวนการการค้ำมนุษย์ดังกล่าวยังคงมีอยู่การค้ำมนุษย์ที่เป็นเด็กและเยาวชนมีอยู่ 2 รูปแบบ ได้แก่ การค้าประเวณี และการค้าแรงงาน โดยเด็กที่ตกเป็นเหยื่อจากทั้ง 2 กรณี ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจนและค้อยการศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยเชิงเหตุที่สำคัญของการค้ำมนุษย์ที่เป็นเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

4.3.5 การค้าประเวณีเด็ก

นิยามตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ได้ให้ความหมายคำว่า “การค้าประเวณี” ไว้ว่า “การค้าประเวณี” หมายความว่า การยอมรับการกระทำชำเราหรือ การยอมรับการกระทำอื่นใด เพื่อสำเร็จความใคร่ในทาง กามารมณ์ของผู้อื่น อันเป็นการทำส่วนเพื่อสินจ้างหรือประโยชน์อื่นใด ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้ยอมรับการกระทำและผู้กระทำจะเป็นบุคคลเพศเดียวกันหรือคนละเพศก็ตาม การค้าประเวณีเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมที่ในกระบวนการค้าประเวณีมีเด็กและเยาวชนร่วมอยู่ด้วย ผู้ค้าต้องการ ที่จะแสวงหาประโยชน์อันมหาศาล จากค้นหาและความใคร่ตามธรรมชาติของมนุษย์ ถึงแม้ว่าจะเป็นการค้าสำหรับระบบเศรษฐกิจก็ตาม แต่กิจการค้าประเวณีเป็นกิจการอันมิชอบด้วยกฎหมาย เงินได้จากการประกอบกิจการถือเป็นเงินไม่บริสุทธิ์ เนื่องจากได้มาโดยการละเมิดต่อสิทธิของผู้ถูกค้า โดยกฎหมายได้ให้การคุ้มครองสิทธิของเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ไม่ว่าผู้ถูกค้าจะยอมหรือไม่ก็ตาม อย่างไรก็ดี มาตรการดังกล่าวยังมีปัญหาในการบังคับใช้อยู่บ้าง สามารถดูได้จากสถิติการแจ้งคดีเรื่องการค้าประเวณี

สถิติคดีค้าประเวณีในประเทศไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นในปี 2544 ดำรงไว้ได้รับแจ้งคดีค้าประเวณี จำนวน 17,356 คดี และได้ทำการจับกุมคดีดังกล่าวจำนวน 17,043 คดี ในปี 2553 ดำรงไว้ได้รับแจ้งคดีการค้าประเวณีจำนวน 31,912 คดีและทำการจับกุมคดีดังกล่าวจำนวน 31,779 คดี จะเห็นได้ว่าจำนวนคดีมีแนวโน้มสูงขึ้นเกือบ 2 เท่าตัวจากปี 2544 ถึง 2553 เป็นระยะเวลา 9 ปี

การค้ำมนุษย์ทั้งชายและหญิงเกิดขึ้นทั้งการค้ำเข้ามาและการค้ำออกไปจากประเทศไทยเพื่อวัตถุประสงค์หลายประการ กฎหมายจึงมีมาตรการปราบปรามการค้ามนุษย์ เช่นเดียวกับการปราบปรามการค้าประเวณี กฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับการค้าประเวณี ได้แก่ พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 ซึ่งบัญญัติให้การนำพาหญิงหรือเด็กเพื่อวัตถุประสงค์ในการสนองความใคร่เพื่อการอนาจารหรือแสวงหา

ประโยชน์อันมิควรถูกได้สำหรับตัวเองหรือผู้อื่นเป็นความผิด ไม่ว่าหญิงหรือเด็กนั้นจะยินยอมในการนำพาหรือให้การกระทำที่ได้ทำไปก็ตาม ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการค้าหญิงและเด็กต้องระวางโทษจำคุกสูงสุด 5 ปี สำหรับการสมคบกันกระทำความผิดเหล่านี้ พระราชบัญญัตินี้ให้พิจารณาการปฏิบัติต่อหญิงและเด็กที่ถูกค้า ตัวอย่างเช่น ผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์อาจถูกเพียงเจ้าหน้าที่กักตัวเป็นระยะเวลาสั้น ๆ และจะต้องไม่ถูกกักตัวในสถานคุมขังหรือห้องขัง หญิงและเด็กที่ถูกค้าเข้ามาในประเทศไทย จะได้รับอาหารและสถานสงเคราะห์ และการส่งกลับภูมิลำเนาของตน

กฎหมายอีกฉบับหนึ่ง ได้แก่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 สามารถนำไปใช้ในการฟ้องร้องบุคคลซึ่งค้าหญิงและเด็กเพื่อการประเวณีได้ตามมาตรา 9 วางหลักไว้ว่า ผู้ใดเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือชักพานบุคคลใดเพื่อให้บุคคลนั้นค้าประเวณี แม้บุคคลนั้นจะยินยอมก็ตาม ไม่ว่าจะกระทำในหรือนอกราชอาณาจักรก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี และปรับตั้งแต่ 2 หมื่นบาทถึง 2 แสนบาท มาตรการดังกล่าวให้ลงโทษหนักขึ้นอีก 1 ใน 3 หากมีการใช้อุบายหลอกลวง ชูเชี้ย หรือใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดธรรมชาติของธรรมชาติ หรือการใช้วิธีข่มขืนใจ ตามมาตรา 12 พิจารณาการบังคับให้ค้าประเวณีซึ่งมีการกักขังผู้อื่นไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นการทำลายเสรีภาพของบุคคลและลงโทษให้ค้าประเวณีโดยทำร้ายร่างกายหรือชูเชี้ยต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 20 หรือจำคุกตลอดชีวิต หรือ ประหารชีวิต และหากการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุก 15 ถึง 20 ปีซึ่งเป็นการกำหนดโทษขั้นต่ำไว้ ทำให้ได้รับโทษสูงกว่ากรณีทั่วไป อย่างไรก็ตาม ไม่ต่ำกว่าโทษขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด

กฎหมายอื่นที่มีผลกระทบต่อหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ได้มีบันทึกข้อตกลงเรื่องแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างสำนักงานกฤษฎีกา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมประชาสงเคราะห์และองค์กรพัฒนาเอกชนในการดำเนินการกรณีค้าหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2542 หรือเรียกว่า “บันทึกข้อตกลง พ.ศ. 2542” ในข้อตกลงดังกล่าวได้กำหนดระเบียบการปฏิบัติต่อผู้ถูกค้า ทั้งที่เป็นคนไทยและคนต่างชาติ นอกจากนั้นข้อตกลงดังกล่าวจึงครอบคลุมถึงการจ้างงานเยี่ยงทาส อย่างการบังคับให้ขอทานและการกระทำอื่นที่ทารุณโหดร้าย

ถึงแม้จะมีการพยายามในการทำงานระหว่างองค์กรพัฒนาของเอกชนกับรัฐบาลตามบันทึกข้อตกลง พ.ศ. 2542 เพื่อให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังคงมีปัญหาในเชิงปฏิบัติ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการค้ามนุษย์ของเจ้าหน้าที่รัฐยังมีจำกัดอยู่ เช่น เจ้าหน้าที่ยังคงถือว่าการค้ามนุษย์นั้นมีความหมายถึงการค้าประเวณีเท่านั้น ผู้ถูกค้าเพื่อวัตถุประสงค์อื่นยังถูกปฏิบัติเหมือนผู้เข้าเมือง โดยผิดกฎหมาย และมักจะถูกส่งกลับภูมิลำเนา โดยไม่ได้รับความ

ช่วยเหลืออื่นใด อุปสรรคในการช่วยเหลือผู้ถูกบังคับให้ค้าประเวณี ไม่ได้เกิดจากปัญหาทางด้านภาษา แต่ยังคงเกิดจากทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีต่อผู้ถูกค้ารวมทั้งการละเลยสิทธิของพวกเขาและในคดีส่วนใหญ่ไม่มีองค์กรพัฒนาเอกชนที่จะแจ้งให้ผู้ถูกค้าทราบถึงสิทธิของพวกเขาที่พึงมี หรือเข้าไปแทรกแซงและจัดการให้ผู้ถูกค้าได้รับการคุ้มครอง การได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะให้กำลังใจแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์และช่วยเหลือให้พวกเขาได้รับข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอ เพื่อจะได้ตัดสินใจเกี่ยวกับสิทธิในชีวิตของพวกเขาเองที่สามารถตัดสินใจเส้นทางชีวิตของตนได้ การคุ้มครองเมื่อผู้ถูกค้าเป็นพยานก็เป็นสิ่งสำคัญเพราะเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของผู้ถูกค้า จึงสมควรจะมีหลักประกันในการคุ้มครองผู้ถูกค้าที่เป็นพยานด้วย

แม้จะมีกฎหมายคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนหลายฉบับแต่ไม่สามารถจับการค้าประเวณีของหญิงและเด็กให้หมดสิ้นไปได้และรายได้จำนวนมหาศาลจากการค้าประเวณีจากทั้งความสมัครใจและการถูกบังคับเป็นเหตุจูงใจให้ผู้ค้าหญิงหรือเด็กเพื่อการประเวณียอมเสี่ยงต่อการถูกลงโทษทางกฎหมาย ในขณะที่เดียวกันภาครัฐก็เริ่มให้ความสนใจจัดระเบียบการค้าประเวณีที่ผิดกฎหมายให้ถูกกฎหมายเพื่อนำรายได้เข้ารัฐ แต่ความคิดดังกล่าวมีคนจำนวนมากไม่เห็นด้วย

4.3.6 การค้าแรงงานเด็ก

สถานการณ์ยังปรากฏว่ามีการใช้แรงงานเด็กจำนวนมาก โดยมีขอบข่ายกฎหมาย สาเหตุสำคัญที่เด็กเข้ามาเป็นแรงงานนั้นมาจากปัญหาทางฐานะของครอบครัวยากจน ครอบครัวไม่สามารถเลี้ยงดูและให้การศึกษาเพื่อมีการพัฒนาการตามวัยเช่นเดียวกับเด็กทั่วไปได้ ทำให้เด็กเหล่านี้ต้องรับภาระทางานทำเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว

สถานการณ์โดยทั่วไปเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็กในประเทศไทย จากรายงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ เปิดเผยว่าประเทศไทยประสบความสำเร็จในการลดการใช้แรงงานเด็กในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา เนื่องด้วยมาตรการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นคุณประโยชน์แต่ยังมีการใช้แรงงานเด็กบางลักษณะอยู่ กระทรวงแรงงานประเมินผลว่า เด็กจำนวน 3 แสนคนอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานอย่างถูกกฎหมายในสถานประกอบการที่ขึ้นทะเบียนเมื่อปี พ.ศ. 2548 เด็กเหล่านั้น ร้อยละ 60 เป็นเพศชาย และ ร้อยละ 40 เป็นหญิง อันที่จริงสถานการณ์การใช้แรงงานเด็กอาจจะมี ความรุนแรงมากกว่าตัวเลขที่ปรากฏอย่างเป็นทางการ ด้านบูรณาการการใช้แรงงานเด็กที่มีอายุน้อยกว่า 15 ปีอย่างผิดกฎหมาย โดยเฉพาะเด็กต่างด้าวที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนหรือขึ้นทะเบียนอย่างไม่ถูกต้องนอกจากนี้ ประเทศไทยยังเผชิญปัญหาอันเกิดจากการใช้แรงงานเด็กที่ลวร้ายบางรูปแบบอีกด้วย ได้แก่ ปัญหาที่เกิดจากเหยื่อของการค้ามนุษย์ แรงงานเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี เด็กที่ถูกบังคับใช้ให้ขอทาน เด็กที่ถูกใช้ทำงานบ้าน นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่น ๆ อีก เช่น

การใช้แรงงานเด็กในอุตสาหกรรมการผลิตบางประเภท การประมง การบริการต่าง ๆ เช่นตามร้านค้าคาราโอเกะ ร้านอาหาร และการใช้แรงงานเด็กในทางเกษตรกรรม มีกลุ่มเด็กที่อาจจะถูกทารุณได้ง่ายหลายกลุ่ม เช่น เด็กที่เป็นชนกลุ่มน้อย เด็กต่างด้าว และเด็กยากจน

จากการประเมินการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายในประเทศไทยในจังหวัด เชียงราย ตาก อุตรดิตถ์ สมุทรสาคร สงขลาและปัตตานี ในปี 2549 ทำให้ทราบว่า แม้การแก้ปัญหา แรงงานเด็กจะมีการคืบหน้ามากในประเทศไทยแต่ปัญหายังคงอยู่ในบรรดาแรงงานเด็กที่ถูกสำรวจมากกว่า 2,200 คน พบว่าร้อยละ 35 มีอายุน้อยกว่า 15 ปี เด็กส่วนใหญ่ทำงานกว่า 8 ชั่วโมงต่อวันและมีจำนวนมากที่ต้องงานเวลาตอนเย็นหรือตอนกลางคืน หรือมีเวลาในการทำงานที่ไม่แน่นอน เด็กจำนวนมากต้องตกอยู่ในสภาพการทำงานที่เป็นอันตราย เช่น มีฝุ่นควัน เสียงดัง สารเคมี และภัยทางจิตใจ ยิ่งไปกว่านั้นเด็กหลายคนถูกนายจ้างทารุณหลายรูปแบบ เช่น ถูกกักขัง ถูกลงโทษทางกาย ถูกคุกคามโดยทั่วไป ถูกคุกคามทางเพศ ถูกข่มขืน ถูกพุดดูหมิ่นเหยียดหยาม ส่วนแรงงานเด็กได้รับค่าจ้างน้อยกว่าผู้ใหญ่ในขณะที่ทำงานประเภทเดียวกันและเวลาทำงานที่เท่ากัน ในบรรดาแรงงานเด็กที่สำรวจราวครึ่งหนึ่งได้รับค่าจ้างแรงงานไม่ถึง 2,000 บาทต่อเดือน ซึ่งน้อยกว่าแรงงานขั้นต่ำในประเทศไทยประมาณครึ่งหนึ่ง

ปัจจัยที่ทำให้เด็กถูกใช้งานในรูปแบบที่เลวร้ายได้แก่ เพศ สัญชาติ เชื้อชาติ สถานการณ์เป็นแรงงานข้ามชาติ เด็กส่วนใหญ่ที่ถูกใช้งานในรูปแบบที่เลวร้ายไม่ใช่เด็กไทย อาจเป็นเด็กต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยส่วนใหญ่มาจากพม่า ส่วนเด็กไทยมีเพียงร้อยละ 16 ที่ตกอยู่ในสภาพเลวร้าย นอกจากนี้เด็กซึ่งเป็นเหยื่อจากการใช้แรงงานมีเพียงร้อยละ 34 ที่มีเอกสารแสดงตนเกี่ยวกับทะเบียนประวัติการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เด็กตกเป็นเหยื่อของแรงงานในรูปแบบที่เลวร้าย เด็กเหล่านี้มีการศึกษาน้อยกว่าเด็กอื่น ๆ ในบรรดาเด็กที่เป็นตัวอย่างในการศึกษานี้ ร้อยละ 72 ถูกใช้แรงงานในรูปแบบที่เลวร้ายจากผลการประเมินดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการละเมิดพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 อย่างชัดเจน ซึ่งห้ามมิให้นายจ้างจ้างลูกจ้างเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีเป็นลูกจ้างแรงงาน ทั้งยังมีการให้เด็กทำงานในเวลาที่ไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ยังมีการละเมิดในสิทธิเสรีภาพของเด็กอีกหลายประการ รวมถึงการไม่มีเอกสารแสดงตนของเด็กซึ่งจำเป็นต่อการบังคับคดีให้เป็นไปตามกฎหมายการจัดการบังคับตามกฎหมายจึงยังไม่บรรลุผลสำเร็จได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้

4.4 ปัญหาการออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย

ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนับแต่ 24 มิถุนายน 2475 ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว คณะราษฎร ซึ่งประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน ได้ร่วมกันก่อการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง

จากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จนถึงปัจจุบันนับ ได้เจ็ดสิบเจ็ดปีแล้ว แต่จุดอ่อนของระบอบประชาธิปไตยในไทย อันเป็นที่ให้ฝ่ายตรงข้ามได้โจมตีและได้ผลมาตลอด นั่นคือ

4.4.1 การทำผิดระเบียบหรือกฎกติกาของการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็น การใช้เงินซื้อสิทธิซื้อเสียงในการเข้าสู่ตำแหน่ง อันเป็นต้นเหตุของการทุจริตคอร์รัปชันและเหตุการณ์อื่น ๆ อันนำมาของการสิ้นสุดของระบอบประชาธิปไตยของไทย หลายต่อหลายครั้งการใช้อิทธิพลหรือการใช้ระบบอุปถัมภ์ อันก่อให้เกิดการเสื่อมศรัทธาต่อการเมืองของไทย ทั้งในเมืองไทยเองและในสังคมโลก การทำผิดกฎหมายการเลือกตั้งดังกล่าวมาแล้วและอื่น ๆ แต่ละพรรคการเมืองพยายามหาวิธีการที่เหนือกว่ากันและกันในการทำผิด ทั้งนี้เพื่อการเตรียมตัวเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง และการถอนทุนคืน แทบจะเรียกได้ว่า ไม่มีใครที่ไม่ทำผิด ผิดมากหรือน้อยเท่านั้น

4.4.2 การทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของการเมืองไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันคง ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า ปัญหาของการทุจริตนั้นเริ่มต้นมาจากการใช้เงินเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองและ ทุจริตคอร์รัปชันเมื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองแล้วเพื่อถอนทุนคืน หรือหาเงินไว้เลือกตั้งในวาระหน้าเป็นที่ทราบกันดีว่านักการเมือง คือผู้กำหนดนโยบายและควบคุมให้การดำเนินการเป็นไปตามนโยบายนั้น ๆ โอกาสที่นักการเมืองจะทุจริตคอร์รัปชันจึงมีค่อนข้างสูง กอปรกับการ ตรวจสอบนักการเมืองก็มีสูงเช่นกันไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองด้วยกัน แล้วยังมีองค์กรต่าง ๆ ประชาชน สื่อสารมวลชน แม้ว่านักการเมืองจะโกงเพียงเล็กน้อยก็ดูว่าผิดจรรยาบรรณอย่างมากมาย การทุจริตคอร์รัปชัน ในสถาบันอื่นก็มีการคอร์รัปชัน หากแต่ไม่มีการตรวจสอบหรือไม่กล้าที่จะตรวจสอบ การทุจริตคอร์รัปชันนั้นดัง ได้กล่าวมาแล้วนักการเมืองเป็นฝ่ายควบคุมดูแลเรื่องงบประมาณ และจัดงบประมาณเพื่อการกินคือยู่ติของประชาชน ถ้านักการเมืองคอร์รัปชันเสียเองก็เหมือนทรยศต่อประชาชนและเป็นตัวอย่างที่ ไม่ดีให้กับผู้นำนโยบายสู่การปฏิบัติ ถ้านักการเมืองผู้ควบคุม นโยบายไม่ทุจริตคอร์รัปชัน คนที่ปฏิบัติงานรอง ๆ ลงมาคงไม่กล้าที่จะทุจริต ซึ่งมักจะมีคำเอ่ยอยู่เสมอว่า “ถ้าหัวไม่ส่าย หางก็ไม่กระดิก” การทุจริตคอร์รัปชัน นับได้ว่าเป็นปัญหาที่แพร่หลายและสำคัญที่สุดในวงการเมืองไทย และในสถาบันอื่นของไทย จนกลุ่มอำนาจแฝงนำมาเป็นข้ออ้างในการทำลายล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หลายต่อหลายครั้งที่ผ่านมา

4.4.3 การขัดแย้งกันในทางการเมืองและในทางอื่น ๆ เป็นที่ทราบกันดีว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นแต่ละคนสามารถแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นความคิดเห็นไม่ตรงกันจึงเป็นเรื่องธรรมดาการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงมีการถกเถียงกันเพื่อหาข้อสรุปที่ดีที่สุดในแต่ละเรื่อง มีฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน ฝ่ายเสียงข้างน้อยต้องฟังฝ่ายเสียง

ข้างมาก และฝ่ายเสียงข้างมากต้องเคารพหรือให้เกียรติเสียงข้างน้อย ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมิใช่มีฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน เหมือนอย่างที่เป็นอยู่ ทุ่มเทลกเถียงเอาชนะกัน แกรมมีการเมืองนอกระบบ การเมืองภาคประชาชน การเมืองข้างถนน ชีตท้องถิ่น ชีตทำเนียบ ชีตสนามบิน สร้างความเสียหายแก่ประเทศชาติ ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมอย่างคณานับ ตลอดจนสร้างความเมือหน่ายให้กับบุคคลทุกหมู่เหล่า จนบางครั้งเกือบจะใช้กำลังเข้าโรมรันกัน จนทำให้ฝ่ายที่ไม่ปรารถนาดีต่อระบอบประชาธิปไตย นำมาเป็นข้ออ้างในการยึดเมืองมาแล้ว

4.4.4 ขาดความรับผิดชอบ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในปัจจุบันส่วนมากขาดความรับผิดชอบงาน ในหน้าที่ของตน คือ หน้าที่นิติบัญญัติ เป็นเหตุให้ที่ประชุมไม่ครบองค์ประชุมทำกิจกรรมต่อไปไม่ได้ สร้างความเอือมระอาให้กับประชาชนอย่างมาก เป็นจุดอ่อนให้ฝ่ายอำนาจแฝงและฝ่ายที่ไม่นิยมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นำไปโจมตีสร้างความเสื่อมเสียให้กับระบอบฯ และนักการเมืองโดยรวม

4.4.5 อำนาจอธิปไตยไม่ได้เป็นของปวงชนชาวไทยอย่างแท้จริง จาก 24 มิถุนายน 2475 ถึงปัจจุบันจะเห็นได้ว่าอำนาจอธิปไตยมิได้เป็นของประชาชนอย่างแท้จริงเป็น เพียงแต่ในนามเท่านั้น อำนาจอธิปไตยเป็นของกลุ่มคน ของบุคคล หรือกลุ่มผลประโยชน์เสียเป็นส่วนมากทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่ายการเมือง ไม่สนใจการเมือง เป็น โอกาสให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันอย่างสูง และหาตัวคนทุจริตไม่ได้

ประเทศไทยของเราต้องปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตามนานาอารยประเทศใครที่คิดจะปกครองในระบบอื่นคงเป็นไปได้ เพราะประเทศต่าง ๆ ในโลกไม่ยอมรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นอำนาจเป็นของประชาชนหรือเรียกว่าประชาชนเป็นใหญ่ ดังนั้น จุดอ่อนหรือจุดด้อยของระบอบนี้ จึงเป็นหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องช่วยกันปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ผู้ที่ทำลายระบอบประชาธิปไตยจึงเปรียบ ได้เหมือนผู้ทำลายประเทศ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศที่แท้จริงต้องช่วยกันจำไว้ อย่าให้โอกาสอีก

4.5 ปัญหาการละเมิดกฏจราจร

กรุงเทพฯ กับปัญหาการจราจร นับเป็นปัญหาเรื้อรังมาช้านานหลายทศวรรษ แต่ในปัจจุบัน ปัญหานี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะใน กรุงเทพฯ แต่ในตัวเมืองของจังหวัดใหญ่ ๆ ที่มีประชากรอยู่อาศัยจำนวนมาก (มากกว่าหนึ่งล้านคนขึ้นไป) ล้วนกำลังมีปัญหาเช่นเดียวกันทั้งสิ้น นั่นคือ ปัญหารถติดและเกิดมลภาวะทางอากาศรุนแรงมากในช่วงชั่วโมงเร่งด่วน (ช่วงก่อนและหลังเวลาทำงาน) ซึ่งรากเหง้าของปัญหาก็คือ “คนเยอะรถเยอะ” แต่พื้นผิวจราจรน้อย แม้จะรู้ถึงต้นเหตุแท้จริงของปัญหาและพอมองเห็นแนวทางแก้ไขปัญหา นั่นคือ “ลดคน ลดยานพาหนะ” และเพิ่มพื้นผิวจราจรให้พอเพียงต่อการใช้งาน แต่แนวทางดังกล่าวนี้ จะต้องทำเป็นนโยบาย

ระดับชาติ ต้องใช้เวลาแก้ปัญหาที่ยาวนานมาก และจะต้องใช้งบประมาณที่มากมายมหาศาล (ขนาดกรุงเทพฯ ที่เป็นเมืองหลวงแท้ ๆ ยังทำกันไม่ค่อยได้เต็มที่) ซึ่งในที่นี้จะไม่ขอกล่าวถึง แต่จะขอกล่าวถึงเฉพาะแนวทางแก้ปัญหา ที่คนทั่วไปอย่างเรา ๆ ท่าน ๆ และผู้เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานในทุกระดับที่พอจะช่วยกันแก้ปัญหากันได้บ้าง ดังนี้

ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจ ในเบื้องต้นก่อนว่า ทุกคนที่ประสบปัญหาจราจร คือ ทุกคนที่ออกมาใช้รถ ใช้ถนน และทุก ๆ คนที่ใช้รถ ใช้ถนน ล้วนมีส่วนร่วมในการสร้างปัญหาจราจรด้วยกันทุกคน ไม่ว่าท่านจะรักษากฎกติกา และมารยาทในการใช้รถใช้ถนน ได้ดีเพียงใด และ ไม่ว่าท่านจะปฏิบัติตามข้อกำหนดระเบียบวินัยและกฎหมายจราจรมากแค่ไหน แต่ตราบใดที่ท่านยังออกมาใช้รถใช้ถนน ท่านก็นับเป็นอีกคนหนึ่งที่ทำให้อัตราส่วนของผิวจราจรต่อความต้องการใช้งานลดลง อันเป็นรากเหง้าของปัญหาจราจรยิ่งถ้าท่านใช้รถมาก ใช้รถบ่อย ท่านก็ยังมีส่วนร่วมสร้างปัญหามากยิ่งขึ้นไปอีก โดยเฉพาะบรรดาคคนใหญ่คนโตอย่างนักการเมืองและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ทั้งหลาย ที่ไปไหนมาไหนที่ต้องมีคนล้อมหน้าล้อมหลัง ทั้งรถนำขบวนและตามขบวน ยิ่งสามารถฝ่าสัญญาณไฟแดงได้โดยไม่ผิดกฎ หมาย ยิ่งเป็นการสร้างปัญหาร้ายแรงต่อระบบจราจรโดยรวมอย่างปฏิเสธไม่ได้ หากทุกคนเข้าใจและตระหนักในประเด็นนี้ เชื่อว่าทุกคนจะเปิดใจรับฟังและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหามากขึ้น

สำหรับแนวทางที่ผู้ใช้รถใช้ถนนและผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจราจรสามารถช่วยกันในการแก้ไขปัญหาก็ได้ในพื้นที่มีดังนี้

การรักษาระเบียบวินัยในการใช้รถใช้ถนน คงเป็นเรื่องยากที่จะปฏิเสธว่า คนไทยไม่ค่อยมีระเบียบวินัยเหมือน ๆ กับคนในประเทศที่ด้อยพัฒนาทั้งหลาย ซึ่งแตกต่างกับผู้คนในประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งนี้ไม่ต้องดูอื่นไกล แค่ประเทศเพื่อนบ้านติดกันอย่างมาเลเซีย คนของเขาถือมีระเบียบวินัยสูงกว่าคนไทยแล้ว และยังถ้าต้องอ้างอิงถึงประเทศสิงคโปร์ ก็ยิ่งเห็น ได้ชัดเจนว่า คนของเขามีระเบียบวินัยสูงขึ้นไปอีก และนี่คือปัญหาสำคัญในการใช้รถใช้ถนนของคนไทย การละเมิดกฎหมายจราจร มีให้เห็นอยู่ทั่วไป ทั้งจอดรถกีดขวางการจราจร ขับรถย้อนศร ฝ่าฝืนสัญญาณไฟแดง ซึ่งล้วนเป็นเรื่องที่สร้างปัญหาร้ายแรงต่อส่วนรวมทั้งสิ้น แต่ทุกวันนี้ดูเหมือนจะเห็นเป็นเรื่องปกติบนท้องถนนและกลายเป็นความเคยชิน (ปฏิบัติโดยไม่รู้สึกผิด) ของเมืองไทยไปแล้ว แต่ที่เลวร้ายที่สุดก็คือ การเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีให้อนุชนรุ่นหลัง ได้สืบทอดพฤติกรรมต่อไปในอนาคต โดยไม่รู้สึกผิดอีกด้วย

ปัญหานี้แม้เป็นเรื่องใหญ่ระดับชาติ แต่ทุกคนก็สามารถมีส่วนช่วยแก้ปัญหานี้ได้ ด้วยการสร้างวินัยให้กับตนเองและครอบครัวในเมืองต้น ต้องมีวินัยในการใช้รถใช้ถนน ไม่ละเมิดกฎหมายจราจร มีความเคารพต่อกฎกติกาและมารยาทในการใช้รถใช้ถนนร่วมกัน ขณะที่สถานศึกษา

ทุกระดับก็จะต้องเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยต่อยอดในการสร้างควมมีวินัยให้กับคนในชาติด้วยอย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญที่สุดก็คือ ผู้ใหญ่จะต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับอนุชนรุ่นหลังให้ได้ก่อนด้วยการบังคับใช้กฎหมายจรรยาบรรณอย่างมีประสิทธิภาพ เรื่องนี้ในแง่มุมมองหนึ่งก็น่าเห็นใจเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย เพราะอุปสรรคสำคัญคือ มีความพยายามฝ่าฝืนกฎระเบียบวินัยจรรยาบรรณของคนทุกระดับอยู่ทั่วไป แต่อีกแง่มุมมองหนึ่งต้องกล่าวว่า มีหลายเรื่องที่เจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย อย่างเรื่องที่จะเข้มงวดแต่ไม่ค่อยเข้มงวด แต่กลับไปเข้มงวดในเรื่องที่ไม่ควรจะ ต้องเข้มงวด ยกตัวอย่างเช่น การไม่ใส่หมวกกันน็อคและการไม่คาดเข็มขัดนิรภัย เป็นต้น กรณีเหล่านี้คงไม่จำเป็นต้องเข้มงวดกวดขันมากนัก เพราะ ไม่มีผลกระทบต่อผู้อื่นและไม่ทำให้เกิดปัญหาจราจรติดขัดแต่ประการใด ผลร้ายจะเกิด โดยตรงกับผู้ที่ไม่ยอมปฏิบัติตามนั้น

ส่วนการขับรถย้อนศร การฝ่าสัญญาณไฟแดง การจอดรถกีดขวางการจราจรที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุ การดื่มสุราและการใช้โทรศัพท์ขณะขับรถนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรควรต้องเข้มงวดให้ถึงที่สุด เพราะพฤติกรรมเหล่านี้นอกจากจะมีผลกระทบทำให้เกิดปัญหาจราจรติดขัดหรือไม่คล่องตัวแล้ว ยังมีผลกระทบที่สำคัญกว่านั้นคือ ผลกระทบ โดยตรงที่มีต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น เจ้าหน้าที่จะต้องเข้าดำเนินการตามกฎหมายทันทีที่พบเห็น เพราะถือเป็นการกระทำ ความผิดเฉพาะหน้า และถ้ามีอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากการพฤติกรรมเหล่านี้ เจ้าหน้าที่น่าจะจะต้องมีส่วนรับผิดชอบต่อการละเว้นในการปฏิบัติหน้าที่ตรงนี้ด้วย

กรณีดังกล่าวมีรากเหง้าของปัญหาคล้าย ๆ กับกรณีแรกข้างต้น นั่นคือ ความเคยชินต่อสภาพปัญหา เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายใหม่ให้มีประสิทธิภาพสูงกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยหันมาเข้มงวดกวดขันจับกุมในทุกเรื่องที่มีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่นเป็นสำคัญ และควรล้อมลอบให้ในเรื่องที่ไม่มีผลกระทบต่อผู้อื่นเท่านั้น

การมีน้ำใจต่อกันในการใช้รถใช้ถนน ในเมืองใหญ่ๆที่ทุกคนต่างเร่งรีบ สิ่งที่จะพบเห็นได้มากอีกประการหนึ่งคือ การเบียด การแซงในที่คับขัน และการจ้องชิงจังหวะชิงโอกาสให้กับตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการขาดน้ำใจต่อกันในการใช้รถใช้ถนน ซึ่งจะพบเห็นมากขึ้นเรื่อย ๆ ในเมืองใหญ่ ๆ การออกรถ ขับรถ และหยุดรถโดยไม่สนใจว่าจะกีดขวางใคร และการจอดรถด้วยความมั่งง่าย เช่น จอดรถไม่ชิดข้างทาง จอดรถล้อมเส้นที่กำหนดให้จอด จอดในที่ไม่ควรจอด และการจอดรถปิดทางเข้าออกของรถคันอื่น รวมทั้งการเอาสิ่งของมาวางบนถนนหน้าร้านหรือสำนักงานเพื่อกันทำไม้ให้รถคันอื่นมาจอด ซึ่งล้วนแสดงถึงความเห็นแก่ตัวอย่างร้ายกาจของคนในเมืองใหญ่ แม้บางครั้งกรณี การกระทำเหล่านี้จะไม่ถือว่าผิดกฎหมาย แต่ก็นับว่าไร้มารยาทและขาดน้ำใจ โดยสิ้นเชิงเรื่องเหล่านี้เป็นหน้าที่ของทุกคนที่ใช้รถใช้ถนนต้องรับผิดชอบ แต่ในสังคมเมืองใหญ่ที่ค่อนข้างมีความ

หลากหลาย ปัญหาหนึ่งจึงต้องการการรณรงค์ให้เกิดจิตสำนึกและเกิดความร่วมมือร่วมใจจากทุกคน นอกจากนี้ควรต้องมีการใช้มาตรการทางสังคมเพื่อช่วยแก้ปัญหาจราจรด้วย เช่น การมอบรางวัลหรือแสดงความชื่นชมคนมีน้ำใจงามบนท้องถนน ดิดสติ๊กเกอร์ ช่วยกันประณามหรือแสดงความรังเกียจคนที่ไม่เคารพกฎกติกาและมารยาทในการใช้รถใช้ถนน และควรมินิธิช่วยเป็นพยานให้ผู้เสียหายในกรณีเกิดอุบัติเหตุ และการแจ้งจับผู้ที่กระทำความผิดต่อกฎหมายจราจร เป็นต้น

จากทั้งหมดที่เสนอมาน่าเชื่อว่า หากผู้ใช้รถใช้ถนนตระหนักได้ว่า ตนเองก็เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาจราจร และร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ปัญหาจราจรในเมืองใหญ่น่าจะบรรเทาลงได้โดยไม่ต้องใช้งบประมาณมหาศาลมาขยายถนนหรือเพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร ถึงแม้แนวทางดังกล่าวนี้จะแก้ปัญหาจราจรในเมืองใหญ่ไม่ได้ทั้งหมด แต่มั่นใจว่าต้องแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่งอย่างแน่นอน

4.6 ปัญหาการเลี่ยงภาษี

ความหมายของการเลี่ยงภาษี (Tax Avoidance) อาจแปลความหมายได้หลายความหมาย เป็นต้นว่า การเลี่ยงภาษี การหลบหลีกภาษี การหลบเลี่ยงภาษี หรือการหลีกเลี่ยงภาษี ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีคำจำกัดความความหมายของถ้อยคำดังกล่าวไว้ในประมวลรัษฎากร แต่มีคำอธิบายให้ความหมายว่าการเลี่ยงภาษีอากร คือ วิธีการใด ๆ ตามกฎหมาย ที่มุ่งสร้างให้เกิดผลต่อภาระภาษีของผู้เสียภาษี เพื่อที่จะได้มีภาระภาษีที่จะต้องเสียต่ำกว่าเดิม จึงมีคำถามว่ากรมสรรพากรมองเรื่องการเลี่ยงภาษีอากรอย่างไร

ในทัศนคติของนักกฎหมายด้านภาษีอากรในเรื่องการเลี่ยงภาษี บ้างก็มองว่าเป็นเรื่องที่ทำได้ เพราะเป็นการวางแผนภาษีอากร (Tax Planning) ไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย บ้างก็มองว่าเป็นการกระทำที่ยอมรับไม่ได้ เพราะเป็นการใช้ช่องโหว่ของกฎหมาย ทำให้รัฐขาดรายได้ ในบางประเทศให้ความหมายของการเลี่ยงภาษีว่า เป็นการกระทำของผู้เสียภาษี ที่มีเป้าหมายในการลดภาระภาษี โดยการวางแผนภาษี อยากรู้คิด การกระทำดังกล่าวมักถูกมองในเชิงลบมากกว่า โดยมองว่าเป็นการกระทำที่ยอมรับไม่ได้ แม้การเลี่ยงภาษีนั้นเป็นไปตามตัวบทกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ก็ขัดหรือแย้งกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ตัวอย่างของการเลี่ยงภาษีที่เห็นกันอยู่ทั่วไป ได้แก่ การวางแผนภาษีโดยการกระจายฐานรายได้ให้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ต้องเสียภาษี เช่น การตั้งคณะบุคคลหลายคณะ เพื่อให้รายได้สุทธิไม่ถึงเกณฑ์ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามตัวบทกฎหมายแล้ว จะเห็นว่าไม่เป็นการละเมิดกฎหมาย แต่เมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของการยกเว้นภาษีสำหรับเงินได้สุทธิที่ไม่ถึงเกณฑ์แล้ว จะเห็นว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อการแบ่งเบาภาระภาษีของผู้ที่มีรายได้น้อย มิใช่เพื่อให้กระจายฐานรายได้เพื่อการวางแผนเลี่ยงภาษี

อาจสรุปได้ว่า Tax Evasion และ Tax Avoidance ไม่แตกต่างกันสักเท่าไร มีเป้าหมายเดียวกันเพื่อจ่ายภาษีให้น้อยลง โดยอาศัยช่องโหว่ทางกฎหมาย แต่ Tax Evasion กลับเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ในขณะที่ Tax Avoidance เป็นการกระทำที่ไม่ผิดกฎหมาย อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้ หลาย ๆ ประเทศเริ่มพิจารณาว่าพฤติกรรมการเลี่ยงภาษีว่าเป็นการปฏิบัติที่ไม่รับผิดชอบต่อสังคม ทำให้รัฐได้รับความเสียหาย รัฐจึงได้พยายามหามาตรการข้อกำหนดทางภาษีที่จะอุดช่องว่างของกฎหมายให้ได้มากที่สุด เพื่อต่อต้านการเลี่ยงภาษีภายใต้ธุรกรรมต่าง ๆ สำหรับประเทศไทยเมื่อมีกรณีศึกษาตามคำพิพากษาของศาลอาญาดังกล่าวข้างต้น ทำให้จะต้องมาทบทวนทำความเข้าใจในเรื่องความหมายและคำนิยามของคำว่ากรณีภาษีกับการเลี่ยงภาษี และถึงเวลาแล้วที่กรมสรรพากรควรที่จะหันมาให้ความสำคัญวิธีการหนีภาษีหรือการเลี่ยงภาษีทุกรูปแบบ

ปัญหาเรื่องการหลบเลี่ยงภาษี ได้ให้นิยามของคำว่ากรณีภาษี (Tax Evasion) และการหลบเลี่ยงภาษี (Tax Avoidance) นำเสนอปัญหาการหลบเลี่ยงภาษีโดยใช้ประเทศใน Tax haven การหลบเลี่ยงภาษีที่เรียกว่า treaty shopping การตั้งทุนต่ำ (Thin capitalization) การตั้งราคาโอน (Transfer Pricing) ซึ่งในแต่ละแนวทางของการหลบเลี่ยงภาษี วิธีการและมาตรการ ที่นานาประเทศใช้ในการป้องกันการหลบเลี่ยงภาษีในรูปแบบนั้น ๆ รวมทั้งวิธีการของกรมสรรพากรที่อาจมีต่อการหลบเลี่ยงภาษีในรูปแบบดังกล่าว ปัญหาการวางแผนภาษีโดยใช้การทำธุรกรรมลีสซึ่งระหว่างประเทศ (Cross Border Leasing) หรือใช้ธุรกรรมทางการเงิน (Financial Instrument)

ในปัจจุบัน การวางแผนภาษีระหว่างประเทศมุ่งเน้นไปที่การแสวงหาประโยชน์จากระบบภาษีที่แตกต่างกัน ดังนั้น นักวางแผนภาษีระหว่างประเทศในปัจจุบันจะต้องมีความรู้ระบบภาษีเงินได้ของแต่ละประเทศอย่างลึกซึ้ง การวางแผนภาษีในปัจจุบันจึงไม่ใช่การหลบเลี่ยงภาษีเหมือนอย่างที่เป็นมาอีกต่อไป แต่เป็นรูปแบบที่เรียกว่า Tax Arbitrage Arbitrage เป็นศัพท์ที่ใช้บ่อยในทางเศรษฐศาสตร์หรือทางการเงิน หมายถึง ความพยายามในการทำกำไร โดยการอาศัยความแตกต่างของราคาสินค้าเดียวกันในแต่ละตลาด เมื่อนำคำว่า-arbitrage มาผสมกับคำว่า tax คำว่า tax arbitrage จึงหมายถึงการหาประโยชน์ โดยอาศัยความแตกต่างของระบบภาษีของแต่ละประเทศ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำทนายว่าจะหมายถึงการหลบเลี่ยงภาษีหรือไม่ ความเห็นในเรื่องนี้มีหลากหลาย บ้างก็มีความเห็นว่าไม่ใช่การหลบเลี่ยงภาษี แต่บ้างก็มองว่าเป็นการหลบเลี่ยงภาษี รูปแบบหนึ่ง ตัวอย่างรูปแบบของ tax arbitrage ที่ผู้เขียนจะนำเสนอนี้ เป็นเรื่องการทำธุรกรรมลีสซึ่งระหว่างประเทศและการใช้ธุรกรรมทางการเงิน แต่ในฉบับนี้ จะไม่นำเรื่องมาตรการตอบโต้เหมือนฉบับก่อน ๆ

Cross Border Leasing หรือลีสซึ่งระหว่างประเทศ กล่าวคือ มีผู้ให้เช่าอยู่ประเทศหนึ่ง และผู้เช่าอยู่ในอีกประเทศหนึ่ง โดยปกติแล้วลีสซึ่งเป็นธุรกรรมเชิงพาณิชย์ทั่ว ๆ ไป แต่ก็มี การพบว่าการทำธุรกรรมลีสซึ่งในบางกรณี มีพฤติกรรมในการแสวงหาประโยชน์ทางภาษีหรือการ

หลบเลี่ยงภาษี หากมองในมุมมองของประเทศ ผู้เช่า บริษัทผู้เช่าอาจทำลีสซึ่งระหว่างประเทศแทนการกู้ยืมโดยตรงเพื่อหลบหลีกเลี่ยงเกณฑ์สัดส่วนรายจ่ายดอกเบี้ยจากมาตรการป้องกันการตั้งทุนต่ำ ส่วนในมุมมองของประเทศผู้ให้เช่า การทำลีสซึ่งระหว่างประเทศอาจได้สิทธิประโยชน์ทางภาษี เช่น การหักค่าเสื่อมอัตราร่วง (Double Declining Method) ซึ่งการที่ผู้ให้เช่าได้รับสิทธิประโยชน์จากการหักค่าเสื่อมอัตราร่วง คงจะไม่ต้องตามเจตนารมณ์ของนโยบายในการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีของประเทศนั้น และเมื่อมองในภาพรวม อาจเกิด การหักเป็นค่าใช้จ่ายในสองประเทศพร้อม ๆ กันได้ ซึ่งเรียกว่า double dipping กล่าวคือการวางแผนให้ค่า ใช้จ่ายก่อนเดียวกันสามารถหักเป็นรายจ่ายได้สองครั้ง ซึ่งประโยชน์ทางภาษี ที่เกิดขึ้น คือ การที่สามารถหักค่าใช้จ่ายเดียวกันจากเงินได้ในแต่ละประเทศ โดยที่ค่าใช้จ่ายนั้นจะไม่เป็นรายได้ในประเทศใดเลยอันจะไม่มีกรเก็บภาษีจากเงินก้อนดังกล่าวเลย

อาจมีการใช้สิทธิประโยชน์จากการหักค่าเสื่อมอัตราร่วงผิดวัตถุประสงค์ ของนโยบายรัฐ กล่าวคือ สิทธิประโยชน์จาก การหักค่าเสื่อมอัตราร่วงเป็นนโยบายของประเทศ A ในการช่วยเหลือผู้ประกอบการในภาคการผลิตของประเทศตนให้สามารถลงทุน ในอุปกรณ์เครื่องจักรได้มากขึ้น คงไม่ใช่เพื่อ ส่งเสริมผู้ประกอบการในประเทศ B ดังนั้น ประเทศ A อาจต้องตอบได้วิธีการแสวงหาประโยชน์ทางภาษีในรูปแบบดังกล่าว โดยการ 1) แยกความแตกต่างระหว่างสัญญาเช่าดำเนินงาน (Operating Lease) และสัญญาเช่าการเงิน (Finance lease) หรือ 2) ให้ถือ Finance Lease เป็นการขายหรือการให้กู้ยืมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ 3) การปรับใช้ GAAR³ หรือ 4) การจำกัดการหักค่าเสื่อมอัตราร่วงสำหรับการลีสซึ่งระหว่างประเทศ หรือ 5) การจำกัดการหักผลขาดทุนที่เกิดจากการทำลีสซึ่งระหว่างประเทศเป็นรายจ่ายในทางภาษี ทั้งนี้ อาจเลือกใช้วิธีการ ข้างต้นมากกว่า 1 แนวทาง ก็ได้

4.7 ปัญหาวัฒนธรรมประเพณีไทย

การที่มนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคมขึ้นมาย่อมต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่มมีระเบียบแบบแผนที่ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มให้อยู่ในขอบเขตที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สิ่งที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของกลุ่มคนนี้เราเรียกว่า “วัฒนธรรม” ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนอาคารที่หล่อหลอมร่างกายคนแต่ละคนให้น่าดูชม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องควบคู่กับคนเสมอไป “วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่าง ที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ใช้ในการปฏิบัติ การจัดระเบียบตลอดจนระบบความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ”

“วัฒนธรรมคือความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์ หรือลักษณะประจำชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ที่อยู่ในสังคม ซึ่งไม่เพียงแต่จะหมายถึงความสำเร็จในด้านศิลปกรรมหรือมารยาททางสังคมเท่านั้น กล่าวคือ ชนทุกกลุ่มต้องมีวัฒนธรรม ดังนั้น เมื่อมีความแตกต่างระหว่างชนแต่ละกลุ่ม ก็ย่อมมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมนั่นเอง เช่น ชาวนาจีน กับชาวนาในสหรัฐอเมริกา ย่อมมีความแตกต่างกัน”

“วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตและส่วนรวม วัฒนธรรมคือวิถีแห่งชีวิตของมนุษย์ในส่วนร่วมที่ถ่ายทอดกัน ได้ เรียนกันได้ เอาอย่างกันได้ วัฒนธรรมจึงเป็นผลผลิตของส่วนร่วมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนสมัยก่อน สืบต่อกันมาเป็นประเพณี วัฒนธรรมจึงเป็นทั้งความคิดเห็นหรือการกระทำของมนุษย์ใน ส่วนร่วมที่เป็นลักษณะเดียวกัน และสำแดงให้ปรากฏเป็นภาษา ความเชื่อ ระเบียบประเพณี พระราชบัญญัติ วัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ ดังนี้

วัฒนธรรม คือ ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน

วัฒนธรรมจึงเป็นลักษณะพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ ทั้งบุคคลและสังคมที่ได้วิวัฒนาการต่อเนื่องมาอย่างมีแบบแผน แต่อย่างไรก็ตามมนุษย์นั้น ไม่ได้เกาะกลุ่ม อยู่เฉพาะในสังคมของตนเอง ได้มีความสัมพันธ์ติดต่อกับสังคมต่าง ๆ ซึ่งอาจอยู่ใกล้ชิดมีพรมแดน ติดต่อกัน หรืออยู่ปะปนในสถานที่เดียวกันหรือ การที่ชนชาติหนึ่งตกอยู่ใต้การปกครองของชนชาติ หนึ่ง มนุษย์เป็นผู้รู้จักเปลี่ยนแปลงปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ จึงนำเอาวัฒนธรรมที่เห็นจากได้สัมพันธ์ ติดต่อกันมาใช้โดยอาจรับมาเพิ่มเติมเป็นวัฒนธรรมของตนเอง โดยตรงหรือนำเอามาตัดแปลงแก้ไขให้ สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม”

ในปัจจุบันนี้จึงไม่มีประเทศชาติใดที่มีวัฒนธรรมบริสุทธิ์อย่างแท้จริง แต่จะมี วัฒนธรรมที่มีพื้นฐานมาจากความรู้ ประสบการณ์ที่สังคมตกทอดมาโดยเฉพาะของสังคมนั้น และ จากวัฒนธรรมแหล่งอื่นที่เข้ามาผสมปะปนอยู่ และวัฒนธรรม ไทยก็มีแนวทางเช่นนี้

4.7.1 ความสำคัญของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในความเป็นชาติ ชาติใดที่ไร้เสียซึ่งวัฒนธรรม อันเป็นของตนเองแล้ว ชาตินั้นจะคงความเป็นชาติอยู่ไม่ได้ ชาติที่ไร้วัฒนธรรม แม้จะเป็นผู้พิชิตใน การสงคราม แต่ในที่สุดก็จะเป็นผู้ถูกพิชิตในด้านวัฒนธรรม ซึ่งนับว่าเป็นการถูกพิชิตอย่างราบคาบ และสิ้นเชิง ทั้งนี้เพราะผู้ที่ถูกพิชิตในทางวัฒนธรรมนั้นจะไม่รู้ตัวเลยว่าตน ได้ถูกพิชิต เช่น พวกคาบ

ที่พิชิตจีนได้ และตั้งราชวงศ์หงวนขึ้นปกครองจีน แต่ในที่สุดถูกชาวจีนซึ่งมีวัฒนธรรมสูงกว่ากลืน
จนเป็นชาวจีนไปหมดสิ้น ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า วัฒนธรรมมีความสำคัญ ดังนี้

- 1) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ชี้แสดงให้เห็นความแตกต่างของบุคคล กลุ่มคน หรือ
ชุมชน
- 2) เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นว่าตนมีความแตกต่างจากสัตว์
- 3) ช่วยให้เราเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เรามองเห็น การแปลความหมายของสิ่งที่เรา
มองเห็นนั้นขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของกลุ่มชน ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรม เช่น ชาว
เกาะซามัวมองเห็นดวงจันทร์ว่ามีหญิงกำลังทอผ้า ชาวออสเตรเลียเห็นเป็นตาแมวใหญ่กำลังมองหา
เหยื่อ ชาวไทยมองเห็นเหมือนรูปกระต่าย
- 4) วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดปัจจัย 4 เช่น เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย การ
รักษาโรค
- 5) วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดการแสดงความรู้สึกทางอารมณ์ และการควบคุม
อารมณ์ เช่น ผู้ชายไทยจะไม่ปล่อยให้ให้น้ำตาไหลต่อหน้าสาธารณชนเมื่อเสียใจ
- 6) เป็นตัวกำหนดการกระทำบางอย่าง ในชุมชนว่าเหมาะสมหรือไม่ ซึ่งการ
กระทำบางอย่างในสังคมหนึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเหมาะสมแต่ไม่เป็นที่ยอมรับในอีกสังคมหนึ่ง
จะเห็นได้ว่าผู้สร้างวัฒนธรรมคือมนุษย์ และสังคมเกิดขึ้นก็เพราะ มนุษย์
วัฒนธรรมกับสังคมจึงเป็นสิ่งที่คู่กัน โดยแต่ละสังคมย่อมมีวัฒนธรรมและหากสังคมมีขนาดใหญ่
หรือมีความซับซ้อน มากเพียงใด ความหลากหลายทางวัฒนธรรมมักจะมีมากขึ้นเพียงใดนั้น
วัฒนธรรมต่าง ๆ ของแต่ละสังคมอาจเหมือนหรือต่างกันสืบเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้าน
ความเชื่อ เชื้อชาติ ศาสนาและถิ่นที่อยู่ เป็นต้น

4.7.2 ลักษณะของวัฒนธรรม

เพื่อที่จะให้เข้าใจถึงความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ได้อย่างลึกซึ้ง จึงขอ
อธิบายถึงลักษณะของวัฒนธรรม ซึ่งอาจแยกอธิบายได้ ดังต่อไปนี้

- 1) วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ มนุษย์แตกต่างจากสัตว์
ตรงที่มีการรู้จักคิด มีการเรียนรู้ จัดระเบียบชีวิตให้เจริญ อยู่ดีกินดี มีความสุขสะดวกสบาย รู้จัก
แก้ไขปัญหา ซึ่งแตกต่างไปจากสัตว์ที่เกิดการเรียนรู้โดยอาศัยความจำเท่านั้น
- 2) วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคม เนื่องจากมีการถ่ายทอดการเรียนรู้ จากคน
รุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นหนึ่ง ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม โดยไม่ขาดช่วงระยะเวลา และ มนุษย์ใช้
ภาษาในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ภาษาจึงเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ถ่ายทอดวัฒนธรรมนั่นเอง

3) วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต หรือเป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิตของ มนุษย์ มนุษย์เกิดในสังคมใดก็จะเรียนรู้และซึมซับในวัฒนธรรมของสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ ดังนั้น วัฒนธรรมในแต่ละสังคมจึงแตกต่างกัน

4) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ มนุษย์มีการคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ และ ปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อความเหมาะสม และความอยู่รอดของสังคม เช่น สังคมไทยสมัยก่อนผู้หญิงจะทำงานบ้าน ผู้ชายทำงานนอกบ้าน เพื่อหาเลี้ยงครอบครัว แต่ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว บทบาทของผู้หญิงในสังคมไทยจึงเปลี่ยนแปลงไป

4.7.3 หน้าที่ของวัฒนธรรม

1) วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบัน ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม เช่น วัฒนธรรมอิสลามอนุญาตให้ชาย (ที่มีความสามารถเลี้ยงดูและ ให้ความสำคัญ ยุติธรรมแก่ภรรยา) มีภรรยาได้มากกว่า 1 คน โดยไม่เกิน 4 คน แต่ห้ามสมสู่ ระหว่าง เพศเดียวกัน อย่างเด็ดขาด ในขณะที่ศาสนาอื่นอนุญาตให้ชายมีภรรยาได้เพียง 1 คน แต่ไม่มีบัญญัติห้าม ความสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกัน ฉะนั้นรูปแบบของสถาบันครอบครัวจึงอาจแตกต่างกันไป

2) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ พฤติกรรมของคน จะเป็นเช่นไรก็ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของกลุ่มสังคมนั้น ๆ เช่น วัฒนธรรมในการพบปะทักทายของไทย ใช้ในการสวัสดีของชาวตะวันตกทั่วไปใช้ในการสัมผัสมือ ของชาวทิเบตใช้การแลบลิ้น ของชาวมุสลิมใช้การกล่าวสลาม เป็นต้น

3) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควบคุมสังคม สร้างความเป็นระเบียบ เรียบร้อย ให้แก่สังคม เพราะในวัฒนธรรมจะมีทั้งความศรัทธา ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน เป็นต้น ตลอดจนผลตอบแทนในการปฏิบัติและบทลงโทษเมื่อฝ่าฝืน

ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า ถ้าหากเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมดีแล้ว จะทำให้ สามารถเข้าใจ พฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในแต่ละสังคมได้อย่างถูกต้อง

4.7.4 ที่มาของวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทยมีที่มาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1) สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากสังคมไทยมีลักษณะทางด้านภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่มและอุดมสมบูรณ์ด้วยแม่น้ำลำคลอง คนไทยได้ใช้น้ำในแม่น้ำ ลำคลอง ในการเกษตรกรรม และการอาบน้ำ กิน เพราะฉะนั้นเมื่อถึงเวลาหน้าน้ำ คือ เพ็ญเดือน 11 และเพ็ญ เดือน 12 ซึ่งอยู่ในห้วงเวลาปลายเดือนตุลาคมและปลายเดือนพฤศจิกายน อันเป็นระยะเวลาที่ น้ำไหลหลากมาจากทาง

ภาคเหนือของประเทศ คนไทยจึงจัดทำกระทงพร้อม ด้วยรูปเทียนไปลอย ในแม่น้ำลำคลอง เพื่อเป็นการขอขมาลาโทษแม่คงคา และขอพรจากแม่คงคา เพราะได้อาศัยน้ำกิน น้ำใช้ ทำให้เกิด “ประเพณีลอยกระทง” นอกจากนี้ยังมีประเพณีอื่น ๆ อีกในส่วนที่เกี่ยวกับ แม่น้ำลำคลอง เช่น “ประเพณีแข่งเรือ”

2) ระบบการเกษตรกรรม สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม (Agrarian Society) กล่าวคือ ประชากรร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า คนไทยส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตผูกพันกับระบบการเกษตรกรรม และระบบการเกษตรกรรมนี้เอง ได้เป็น ที่มาของ วัฒนธรรมไทยหลายประการ เช่น ประเพณีขอฝน ประเพณีลงแขก และการละเล่น เต็มกำรำเคียว เป็นต้น

3) ค่านิยม (Values) กล่าวได้ว่า “ค่านิยม” มีความเกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด และ “ค่านิยม” บางอย่างได้กลายมาเป็น “แกน” ของวัฒนธรรมไทยกล่าวคือ วิถีชีวิตของคนไทยโดยส่วนรวมมีเอกลักษณ์ซึ่งแสดงออกถึงอิสรภาพและเสรีภาพ

การเผยแพร่ทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion) วัฒนธรรมทาง หนึ่ง ย่อม แยกต่าง ไปจากวัฒนธรรมทางสังคมอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมมิได้เกิดขึ้นมาใน ภาวะที่ ถูกฉนึกราบ เทำที่มนุษย์ เช่น นักท่องเที่ยว พ่อค้า ทหาร หมอสอนศาสนา และผู้อพยพยั้งคง ย้ายถิ่นที่อยู่จากแห่ง หนึ่งไปยังแห่งอื่น ๆ เขาเหล่านั้นมักนำวัฒนธรรมของพวกเขาคิดตัว ไปด้วย เสมอ ซึ่งถือได้ว่าเป็น การเผยแพร่ทางวัฒนธรรม เป็นไปได้อย่างสะดวกรวดเร็วและกว้างขวาง ประจักษ์ พยานในเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่าน้ำอ้อตมชื่อต่าง ๆ มีอยู่ทั่วทุกมุมโลก วัฒนธรรมของสังคมอื่น ซึ่งได้เผยแพร่เข้ามาใน สังคมไทยก็คือ

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

แผนการจัดการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เป็นสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ โดยยึดหลักการออกแบบการ

จัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Backward Design ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-centered) ตาม หลักการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ สามารถ สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม บทบาทของครูมีหน้าที่เอื้ออำนวย ความ สะดวกให้นักเรียนประสบผลสำเร็จ โดยสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอก ห้องเรียน ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้ในเชิงบูรณาการ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปความรู้ด้วยตนเอง

ทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดี และด้านทักษะ/กระบวนการนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

แนวทางการใช้แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ครูใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นราชวัชโรมงตามหน่วยการเรียนรู้เพื่อให้ครูนำไปใช้ ในการจัดการเรียนรู้ได้สะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้แต่ละ หน่วยการเรียนรู้ ยังมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม และด้านทักษะ/กระบวนการ ทำให้ทราบผลการเรียนรู้แต่ละ หน่วยการเรียนรู้ของนักเรียนได้ทัน

แผนการจัดการเรียนรู้แบ่งเนื้อหา เป็น 7 แผนการเรียนรู้ สามารถใช้ควบคู่กับสื่อการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สมบูรณ์แบบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยแผนการเรียนรู้ ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ปัญหาแรงงานต่างด้าว

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ปัญหาการล่องละเมิดทางเพศ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ปัญหาการออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบ

ประชาธิปไตย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ปัญหาการละเมิดกฏจราจร

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง ปัญหาการเลียงภาษี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง ปัญหาวัฒนธรรมประเพณีไทย

แผนการจัดการเรียนรู้ได้นำเสนอรายละเอียดไว้ครบถ้วนตามแนวทางการจัดทำ

แผนการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้พัฒนาองค์ความรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้อย่างครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ครูควรศึกษาคู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ให้ละเอียดเพื่อปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สถานการณ์ และสภาพของนักเรียนในแต่ละแผนการเรียนรู้จะแบ่งแผนการจัดการเรียนรู้ออกเป็นราชวัชโรมง ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน ซึ่งประกอบด้วย

แผนการจัดการเรียนรู้ราชวัชโรมง เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ตามกรอบแนวคิดการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Backward Design ประกอบด้วย

1. ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยลำดับที่ของแผน ชื่อแผน และเวลาเรียน เช่น แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ปัญหาแรงงานต่างด้าว เวลา 2 ชั่วโมง

2. สาระสำคัญ เป็นความคิดรวบยอดของเนื้อหาที่นำมาจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้

3. ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นตัวชี้วัดที่ใช้ตรวจสอบนักเรียนหลังจากเรียนจบเนื้อหาที่นำเสนอในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้นั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร

4. จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นส่วนที่บอกจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนภายหลังจากการเรียนจบในแต่ละแผนทั้งในด้านความรู้ (K) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A) ด้านทักษะ/กระบวนการ (P) ซึ่งสอดคล้องสัมพันธ์กับตัวชี้วัดชั้นปีและเนื้อหาในแผนการจัดการเรียนรู้นั้น ๆ

5. สาระการเรียนรู้ เป็นหัวข้อย่อที่นำมาจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้แกนกลาง

6. กระบวนการจัดการเรียนรู้ เป็นการเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เนื้อหาในแต่ละเรื่อง โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้ครูนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ขั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป

ขั้นที่ 4 ขั้นวัดประเมิน

7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นการตรวจสอบผลการจัดการเรียนรู้ว่า

หลังจากจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว นักเรียนมีพัฒนาการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามเป้าหมายที่คาดหวังไว้หรือไม่ และมีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงส่งเสริมในด้านใดบ้าง ดังนั้น ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ จึงได้ออกแบบวิธีการและเครื่องมือในการวัดและ

ประเมินผลการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของนักเรียน ไว้อย่างหลากหลาย เช่นการทำแบบทดสอบ การตอบคำถามสั้น ๆ การตรวจผลงานการประเมินพฤติกรรมทั้งที่เป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม โดยเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับ ตัวชี้วัด และมาตรฐานการเรียนรู้วิธีการและเครื่องมือในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้เหล่านี้ ครูสามารถนำไปใช้ประเมินนักเรียนได้ ทั้งในระหว่างการจัดการเรียนรู้และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

8. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ เป็นรายชื่อสื่อการเรียนรู้ทุกประเภทที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ซึ่งมีทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่อบุคคล เช่น หนังสือ เอกสารความรู้ รูปภาพ เครื่องข่ายอินเทอร์เน็ต วิทยุทัศน์ ปรากฏษ์ชาวบ้าน

9. กิจกรรม เสนอแนะ เป็นกิจกรรมเสนอแนะสำหรับให้นักเรียนได้พัฒนาเพิ่มเติมในด้านต่าง ๆ นอกเหนือจากที่ได้จัดการเรียนรู้มาแล้ว

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ เป็นส่วนที่ให้ครูบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ มีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรเกิดขึ้นบ้าง ได้แก้ไขปัญหาและอุปสรรคนั้นอย่างไร สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผนมีอะไรบ้าง และข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไป

นอกจากนี้ยังอำนวยความสะดวกให้ครู โดยจัดทำแบบทดสอบดังนี้

1. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นแบบทดสอบเพื่อใช้วัดและประเมินผลนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้
2. ใบงาน แบบบันทึก และแบบประเมินต่าง ๆ
3. เอกสาร/ความรู้เสริมสำหรับครู เป็นการนำเสนอความรู้ในเรื่องต่าง ๆ แก่ครู

บริบทของโรงเรียนบ้านดุนบักตู้โนนตาแสง

โรงเรียนนี้เดิมชื่อ “โรงเรียนบ้านน้ำคำ” ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2515 จากการยุบรวม “โรงเรียนวัดบ้านน้ำคำ” และ “โรงเรียนบ้านบักตู้” เข้าเป็นโรงเรียนเดียวกัน โดยได้รับงบประมาณ 140,000 บาท สร้างอาคารเอกเทศถาวรแบบ ป. 1 ฉ. ขนาด 4 ห้องเรียน ในที่ดิน 23 ไร่ 2 งาน 43 วา ซึ่งนายชาย พาลาด เป็นผู้จัดหาอบให้เป็นสมบัติของโรงเรียนและเป็นครูใหญ่คนแรก สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด จัดการเรียน การสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2503 และแผนการศึกษาชาติฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 เปิดสอนตั้งแต่ชั้น ป. 1 – ป.7 แรกตั้งมีนักเรียน 140 คน จาก 4 หมู่บ้านคือ บ้านน้ำคำ บ้านดุน บ้านบักตู้ บ้านโนนตาแสง มีการเปลี่ยนแปลง โดยลำดับดังนี้

ปี พ.ศ. 2521 เปลี่ยนมาใช้หลักสูตร 2521 แผนการศึกษาชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520 เปิดสอน ชั้น ป. 1-6

ปี พ.ศ. 2536 เปิดทำการสอนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ปัจจุบัน นายชัยณรงค์ ขาวงษ์ มาเป็นผู้บริหารโรงเรียนแห่งนี้

ปัจจุบัน โรงเรียนบ้านดุนบักตูโนนตาแสง เปิดสอนตั้งแต่ อป.1 - ม.3 มีนักเรียน

ทั้งสิ้น 208 คน ครู 18 คน นักการภารโรง 1 คน

แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้

ห้องสมุดมีขนาด 64 ตารางเมตร มีหนังสือทั้งหมด 1200 เล่ม การสืบค้นและ
การยืม-คืน

ห้องคอมพิวเตอร์โรงเรียน มีการติดตั้งอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาค้นคว้าของนักเรียน
จำนวน 24 เครื่อง

นอกจากห้องสมุดและห้องคอมพิวเตอร์แล้ว โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ภายในและ
ภายนอกดังนี้

แหล่งเรียนรู้ภายใน	สถิติที่ใช้จำนวนครั้ง/ปี	แหล่งเรียนรู้ภายนอก	สถิติที่ใช้จำนวนครั้ง/ปี
ชื่อแหล่งเรียนรู้		ชื่อแหล่งเรียนรู้	
1. โรงปุ๋ย	20	1. หนองดุน	7
2. สนามเด็กเล่น	22	2. ไร่นาสวนผสม	13
3. ศาลปู่ตา	15	3. ลำน้ำเตา ฯลฯ	6
4. หนองหญ้าหวาย	5		
ฯลฯ			

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2554

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนบ้านดวนบักตู้โนนตาแสง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ปีการศึกษา	ไทย	คณิต	วิทย์	สังคม	ประวัติ	สุขศึกษา	ศิลปะ	การงาน	อังกฤษ	เฉลี่ย
2552	87.00	87.50	94.10	92.00	90.00	94.10	95.00	90.00	74.10	89.31
2553	79.92	84.64	86.29	80.70	81.28	79.92	84.64	85.72	83.44	82.95
2554	71.71	77.80	81.28	79.92	84.64	85.72	83.44	77.52	72.24	79.36
เฉลี่ย	79.53	83.31	87.22	84.21	85.31	86.58	87.69	84.41	76.59	83.87

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ภัญญา แก้วนันทา (2547 : 57-62) ได้ศึกษาวิจัย ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ในกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ประเด็นทางสังคม เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนนวมวิทย์ ฝ่ายมัธยม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน ได้มาจากการสมัครเข้าชุมนุมโดยสมัครใจ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบวัดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และแบบประเมินเพิ่มคะแนน พบว่า 1) การวิเคราะห์คุณลักษณะพฤติกรรมการคิดเชิงวิพากษ์โดยใช้ประเด็นทางสังคม 4 กิจกรรม พบว่าอยู่ในเกณฑ์ พอใช้ 2) การวิเคราะห์คุณลักษณะของการจัดทำเพิ่มคะแนน 4 กิจกรรม พบว่าอยู่ในเกณฑ์พอใช้

รุ่งอรุณ ศรีสุวรรณ (2548 : 81-86) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการเรียนเคมีโดยใช้รูปแบบวัฏจักรการเรียนรู้ที่เน้นทฤษฎีพหุปัญญากับการเรียนตามรูปแบบของ สสวท. ที่มีผลต่อการคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 67 คน จำนวน 2 ห้องเรียน โรงเรียนเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน ตำบลเงิน อำเภอน้ำแก่ง จังหวัดศรีสะเกษ ใช้เทคนิคการสุ่มแบบกลุ่ม ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แผนการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ที่เน้นทฤษฎีพหุปัญญากับการเรียนตามรูปแบบของ สสวท. อย่างละ 4 แผน ใช้เวลาเรียน 4 สัปดาห์ และแบบทดสอบวัดความคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ จำนวน 54 ข้อ พบว่านักเรียนที่มีเพศต่างกันมีความคิดวิพากษ์วิจารณ์โดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับรูปแบบการเรียนต่อการมีความคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน 2 ด้าน คือ ด้านการอนุมานและด้านการนิรนัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การเรียนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ที่เน้น

ทฤษฎีพหุปัญญา สามารถพัฒนาความคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

พระพล ศิริวงศ์ (2550 : 35-38) ศึกษาสมรรถภาพการคิดเชิงวิพากษ์ในหลักคณิตศาสตร์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาคณิตศาสตร์โดยรวม ทั้งหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) และหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพการคิดเชิงวิพากษ์ในหลักคณิตศาสตร์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีระดับปริญญาตรีตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 ขึ้นไป ในวิชาเอกคณิตศาสตร์ที่เรียนตามหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) และครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) ประจำปีการศึกษา 2550 จำนวน 274 คน โดยใช้เครื่องมือเป็นข้อสอบการคิดเชิงวิพากษ์ในหลักคณิตศาสตร์ที่พัฒนาขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์ 3 คน พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาคณิตศาสตร์ โดยรวมทั้งสองหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตมีสมรรถภาพในการคิดเชิงวิพากษ์ในหลักคณิตศาสตร์สูงและต่ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่นักศึกษาส่วนใหญ่มีสมรรถภาพการคิดเชิงวิพากษ์ในหลักสูตรคณิตศาสตร์ต่ำ

เพ็ญนิภา ปิ่นธนา (2550 : 102) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) และกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครู เรื่อง การเขียนโปรแกรมภาษาโลโก (LOGO) รายวิชาคอมพิวเตอร์กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) เรื่อง การเขียนโปรแกรมภาษาโลโก (LOGO) มีประสิทธิภาพ 86.57/85.08 และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครู มีประสิทธิภาพ 86.07/80.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. ดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้ โดยกิจกรรมการเรียนรู้ แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) มีค่าเท่ากับ 0.7551 และของกิจกรรมการเรียนรู้ ตามคู่มือครู มีค่าเท่ากับ 0.6933 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 75.51 และ 69.33 ตามลำดับ

3. นักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์หลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) มีความพึงพอใจในการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

พัชรราวดี ริโยธา (2551 : 51-53) ศึกษาผลการพัฒนาทักษะการเขียนแสดงความคิดเห็น ด้วยกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านแฝกโนนสำราญ อำเภอเขียงยืน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ บทเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้เชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสังเกตการณ์สอนของครู แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน แบบสัมภาษณ์นักเรียน และเครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการเรียนรู้เชิงปริมาณ ได้แก่ แบบประเมินทักษะการเขียนแสดงความคิดเห็น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ พบว่า 1) ผลการเรียนรู้จากคะแนนแบบประเมินการเขียนแสดงความคิดเห็น โดยใช้บทเรียนและแผนการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านการเขียนแสดงความคิดเห็น ด้วยกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์เพิ่มขึ้น 2) ผลการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนและแผนการจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านการเขียนแสดงความคิดเห็นเพิ่มขึ้น

วิลาวัลย์ สุคำภา (2551 : 92 – 93) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง ภูมิศาสตร์ประเทศไทย ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือกับการจัดกิจกรรมตามปกติการจัดการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นวิธีการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในเนื้อหารายวิชาและการพัฒนาทักษะการคิดที่หลากหลาย ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ มีประสิทธิภาพ (E/E₁) เท่ากับ 89.89/85.50 และมีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.8118 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ มีประสิทธิภาพ (E/E₁) เท่ากับ 80.37/80.29 และมีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7488 นักเรียนที่เรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดเชิงวิพากษ์หลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่เรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิศาสตร์ประเทศไทย และการคิดเชิงวิพากษ์สูงกว่านักเรียนที่เรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธาริณี ลอยขามป้อม (2552 : 85-92) ได้ศึกษาวิจัย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และเพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียน จำนวน 924 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบวัดเจตคติต่อการเรียน แบบวัดความสนใจเรียน แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว แบบวัดความเชื่ออำนาจภายในตน และแบบวัดบรรยากาศ

ในชั้นเรียน พบว่า 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ คือ ความสนใจในเรียน ความเชื่ออำนาจภายในตน ปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมได้แก่ เจตคติต่อการเรียน บรรยากาศในชั้นเรียน ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อม ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว 2) โมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

บุญเพ็ง ขวัญทอง (2552 : 90-97) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้(E1/E2) เท่ากับ 89.74/81.25 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และมีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.6959 2) นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคม มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

สุพิชฌาย์ อุบลคำ (2552 : 49-53) ได้ศึกษาวิจัย เกี่ยวกับผลการใช้ทักษะกระบวนการคิดของนักเรียนให้เป็นระบบด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงวิพากษ์ โดยศึกษาด้านปัญหาสังคมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน โดยนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์โดยหาค่าที ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียน โดยใช้ทักษะกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์เป็นลำดับขั้นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการประเมินทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนพบว่าเป็นการคิดในขั้นที่ 3 คือ ขั้นพัฒนามุมมองต่างไปจากเดิม

2. งานวิจัยต่างประเทศ

แมคคริงค์ (McCrink, 1999 : 3420 - A) ได้ศึกษาผลของการสอนของครูและรูปแบบการเรียนของผู้เรียนที่ส่งผลต่อการคิดเชิงวิพากษ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขต ไมอามี ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 79 คน เครื่องมือที่ใช้วัดการคิดเชิงวิพากษ์ คือ แบบทดสอบการคิดเชิงวิพากษ์ (The Watson – Glaser Critical Thinking Appraisal) ผลการศึกษาพบว่า วิธีการสอนของครูที่สอน โดยใช้นวัตกรรมทางการศึกษาประกอบการเรียนจะทำให้ผู้เรียนมีการคิดเชิงวิพากษ์มากกว่าครูที่สอนตามปกติ

ไท (Thie. 1999 : 3322 - B) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดเชิงวิพากษ์กับความชอบในการเรียนการให้บริการของนักเรียนพยาบาล การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดเชิงวิพากษ์กับความชอบในการเรียนการให้บริการของนักเรียนพยาบาลซึ่งในการคิดเชิงวิพากษ์ประกอบด้วย การวิเคราะห์ การประเมินผล การสรุปอ้างอิง เหตุผลในการนิรนัย และเหตุผลในการอุปนัย ส่วนความชอบในการเรียนการให้บริการประกอบด้วย การแสดงตัวการเก็บตัว ความไวต่อความรู้สึก สัญชาตญาณ ความรู้สึก การตัดสินใจ และการรับรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนพยาบาล จำนวน 106 คน เครื่องมือที่ใช้มี 2 รูปแบบ คือ ใช้แบบทดสอบทักษะการคิดเชิงวิพากษ์แคลิฟอร์เนีย (The California Critical Thinking Skills Test) ในการวัดความชอบในการเรียนการให้บริการ ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการคิดเชิงวิพากษ์กับความชอบในการเรียนการให้บริการ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญในส่วนที่เป็นการแสดงตัวการเก็บตัวเท่านั้น นอกนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ

ฮิวจ์ส (Hughes. 2000 : 1797-A) ได้ศึกษาผลกระทบของหลักสูตรที่สร้างขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการสอนการคิดเชิงวิพากษ์ โดยใช้วิธีกระตุ้นด้วยการเขียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่มีปัญญาเลิศ นักเรียนที่มีปัญญาปกติและนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า 1) นักเรียนที่มีปัญญาเลิศสามารถทำคะแนนได้สูงกว่านักเรียนปกติและนักเรียนปกติสามารถทำคะแนนได้สูงกว่านักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้ 2) ผลการสอนโดยใช้วิธีกระตุ้นด้วยการเขียนกับกลุ่มของนักเรียนที่มีความสามารถเท่าเทียมกัน พบว่า นักเรียนแต่ละกลุ่มมีพัฒนาการด้านการใช้รูปแบบประโยคแสดงความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) นักเรียนที่มีปัญญาเลิศนักเรียนที่มีปัญญาปกติ และนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้ มีวิธีการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างนี้ยังคงมีอยู่อย่างคงที่ภายหลังจากที่มีการสอนแล้ว 4) ครูที่มีลักษณะการสอนที่เข้มข้น ตรงประเด็น และ ใช้ระยะเวลาสั้น ๆ ในห้องเรียน กับครูที่มีลักษณะการสอนแบบเข้มข้นตรงประเด็น และ ใช้ระยะเวลานานในห้องเรียน จะทำให้นักเรียนมีพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณแตกต่างกัน โดยนักเรียนในทุกระดับชั้นที่ได้รับการสอนในระยะเวลาสั้น ๆ ในห้องเรียน จะมีพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนในระยะเวลานานในห้องเรียน

อัล - มูซาดี (Al - Musad. 2001 : 2339 - A) ได้ทำการวัดความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ของนักศึกษาในวิทยาลัยซึ่งใช้รูปแบบการเรียนรู้สำหรับคนพิการ โดยจุดประสงค์เบื้องต้นประการหนึ่งของการศึกษาก็คือเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ มีเหตุผลและมีความสามารถในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นเป้าหมายของการศึกษาพิเศษด้วยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองซึ่งจะ

นำไปสู่การวัดความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้สำหรับคนพิการ (LD) ที่มหาวิทยาลัยแห่งรัฐเพนซิลวาเนีย เครื่องมือที่ใช้คือแบบทดสอบการคิดเชิงวิพากษ์ของวัตสัน เกลเซอร์ (WGCTA) โดยเปรียบเทียบผลการวัดความคิดวิจารณ์ของนักศึกษาที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สำหรับคนพิการ กับค่าเกณฑ์ปกติระดับชาติของนักศึกษาระดับวิทยาลัยที่ไม่ได้ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สำหรับคนพิการ ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ของนักศึกษาในวิทยาลัยที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้สำหรับคนพิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ ระดับชาติของนักศึกษาระดับวิทยาลัยที่ไม่ได้ใช้รูปแบบการเรียนรู้สำหรับคนพิการ (LD) ยิ่งกว่านั้นยังพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษากับคะแนนจากแบบทดสอบการคิดเชิงวิพากษ์ของวัตสัน เกลเซอร์ (WGCTA) ผลการศึกษานี้ถูกนำเสนอเพื่อการนำไปใช้และรับรองสำหรับการทำวิจัยในอนาคต

มุลเลน (Mullen, 2001 : 820) ได้เปรียบเทียบยุทธวิธีการสอนที่สามารถส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ ได้แก่ การสอนแบบปกติกับการสอนแบบร่วมมือ โดยใช้เนื้อหาอาชญากรรมและศัลยกรรมมาสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษาพยาบาลปีที่ 2 ในกลุ่มวิทยาลัยพยาบาลประจำท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยทั้งสองกลุ่มมีความเทียบเท่ากัน กลุ่มแรกเรียนแบบปกติ และกลุ่มที่ 2 เรียนแบบร่วมมือ ผลการศึกษาพบว่า ทั้ง 2 วิธีไม่ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนต่างกัน โดยตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดสำหรับการมีคะแนนการเรียน ได้แก่ เกรดเฉลี่ยของผู้เรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ สรุปได้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดเชิงวิพากษ์ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้การคิดเชิงวิพากษ์เป็นลำดับขั้นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจการนำการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดเชิงวิพากษ์มาทำการพัฒนาในงานวิจัย ซึ่งสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้